

STRATEGICKÝ ROZVOJOVÝ DOKUMENT PRE ÚZEMIE MESTSKÉHO ROZVOJA RUŽOMBEROK – LIPTOVSKÝ MIKULÁŠ (LIPTOV 2030)

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Liptovský Mikuláš do roku 2030

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Ružomberok do roku 2030

Integrovaná územná stratégia UMR Liptov 2030

Strategicko-programová časť

STRATEGICKO-PROGRAMOVÁ ČASŤ

Podkladom pre vypracovanie strategicko-programovej časti strategického dokumentu rozvoja Liptov 2030 pre územie UMR Liptov a jeho jadrových miest Ružomberok a Liptovský Mikuláš (ďalej len strategický dokument rozvoja Liptov 2030), ktorého súčasťou sú aj PHRSR obidvoch jadrových miest do roku 2030 a integrovaná územná stratégia IÚS UMR Liptov 2030, je analytická časť tohto strategického dokumentu.

Analytická časť identifikovala hlavný rozvojový potenciál územia UMR Liptov a jeho limity a trendy rozvoja vyplývajúce z nastavenia podporných nástrojov pre stimulovanie regionálneho rozvoja z úrovne EÚ, najmä pre čerpanie EŠIF pre roky 2021-2027, ako aj Programu Slovensko.

Strategicko-programová časť strategického dokumentu rozvoja Liptov 2030 obsahuje návrh "stromu cieľov" zloženého z nasledovných častí:

1 vízie a 1 hlavného cieľa	5 strategických cieľov v 5 prioritách: (1) Vzdelávanie, ekonomika a inovácie (2) Životné prostredie (3) Infraštruktúra (4) Sociálna stabilita (5) Identita a sebestačnosť, ktoré vychádzajú z PHRSR Žilinského samosprávneho kraja 2021+	26 špecifických cieľov	81 opatrení
---------------------------------------	--	-----------------------------------	------------------------

Vízia: Územie UMR Liptov, ktoré je územím udržateľného mestského rozvoja 16 obcí a 2 jadrových miest (Ružomberok a Liptovský Mikuláš), spája udržateľné využitie prírodného a kultúrneho potenciálu regiónu s prosperitou obyvateľov a autentickými zážitkami návštevníkov, v záujme postupného budovania zeleného, udržateľného a sebestačného regiónu odolného voči klimatickým zmenám a plne využívajúceho princípy zdieľanej ekonomiky a potenciálu z angažovania sa miestnych komunít a partnerstiev.

Hlavný cieľ pre mestá Ružomberok a Liptovský Mikuláš: Ďalší rozvoj územia UMR Liptov, ako aj jadrových miest Liptovský Mikuláš a Ružomberok je podmienенý schopnosťou kľúčových aktérov koordinovane reagovať na problémy a výzvy, ktorým spoločne čelia, pri plnom využití potenciálu územia a príležitostí z neho vyplývajúcich v prioritných tematických oblastiach: (1) Vzdelávanie, ekonomika a inovácie, (2) Životné prostredie, (3) Infraštruktúra, (4) Sociálna stabilita a (5) Identita a sebestačnosť.

Priorita	Strategický cieľ
Vzdelávanie, ekonomika a inovácie	1 Vytvárať podmienky pre kvalitné vzdelávanie, pre rozvoj tradičných a inovatívnych odvetví hospodárstva, pre dobré pracovné prostredie a dobré spravovanie vecí verejných
Životné prostredie	2 Zachovať prírodné hodnoty, tradičný krajinný ráz a biodiverzitu a podporiť adaptáciu na dopady klimatickej zmeny
Infraštruktúra	3 Budovať a udržiavať infraštruktúru podporujúcu udržateľnú mobilitu, energetickú efektívnosť a technickú vybavenosť zlepšujúcu kvalitu života
Sociálna stabilita	4 Dosiahnuť udržateľnú kvalitu života podporenú dostupnosťou sociálnych a zdravotných služieb, služieb bývania a bezpečným prostredím
Identita a sebestačnosť	5 Budovať atraktívny, konkurencieschopný, odolný a udržateľný región Liptov prostredníctvom spolupráce a podporou partnerstiev

Ako kľúčové na meranie úspechu pre hlavný cieľ sú navrhnuté nasledovné indikátory (viď **príloha 1**): (1) Migračné saldo, (2) HDP na obyvateľa v bežných cenách, (3) Výsledky národného testovania študentov – maturita, (4) Koeficient ekologickej stability krajiny, (5) Podiel energie z OZE na konečnej energetickej spotrebe samosprávy, (6) Podiel obyvateľov ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením.

Pre každý špecifický cieľ zo stromu cieľov uvedený v tabuľke nižšie je zadefinovaná východisková situácia, opatrenia, ich typové aktivity a kľúčové indikátory úspechu.

Priorita	Špecifický cieľ	
1. Vzdelávanie, ekonomika a inovácie	1.1	Vytvárať podmienky pre moderné a adaptabilné vzdelávanie
	1.2	Vytvárať podmienky pre všestranný rozvoj kreativity a talentu u detí a mládeže a podporovať ich zdravý životný štýl
	1.3	Budovať a podporovať atraktívny systém celoživotného vzdelávania pre osobný a profesijný rozvoj
	1.4	Skvalitňovať spoluprácu škôl s podnikateľskou praxou
	1.5	Systematicky podporovať investovanie a podnikanie vrátane začínajúcich podnikateľov
	1.6	Udržiavať a vytvárať dobré pracovné príležitosti na trhu práce
	1.7	Podporovať inovačné prístupy a výskumno-inovačné aktivity
	1.8	Skvalitňovať služby občanom a optimalizovať procesy riadenia a komunikácie samosprávy
2. Životné prostredie	2.1	Podporovať udržateľné riadenie architektonického a územného rozvoja miest a obcí na princípoch participácie verejnosti
	2.2	Podporovať adaptáciu sídiel a krajiny na dopady zmeny klímy
	2.3	Zabezpečovať ochranu prírodných hodnôt (biodiverzity, vody, pôdy a ekosystémov)
	2.4	Zlepšovať kvalitu ovzdušia a znížiť produkciu skleníkových plynov
	2.5	Zavádzať princípy obehového hospodárstva a cirkulárnej ekonomiky a zlepšovať nakladanie s odpadom
	2.6	Rozvíjať environmentálnu výchovu, vzdelávanie a osvetu a zvyšovať environmentálne povedomie občanov
3. Infraštruktúra	3.1	Zabezpečovať udržateľnú mobilitu v sídlach aj medzi nimi
	3.2	Zlepšovať dostupnosť energetickej infraštruktúry
	3.3	Zlepšovať digitálnu dostupnosť v sídlach a podporovať rozvoj „informačnej spoločnosti“
4. Sociálna stabilita	4.1	Zabezpečovať moderné, dostupné, kvalitné a efektívne sociálne služby
	4.2	Zabezpečovať moderné, dostupné, kvalitné a efektívne služby zdravotnej starostlivosti
	4.3	Vytvárať zodpovedajúce podmienky pre bývanie pre všetky skupiny obyvateľov
	4.4	Zvyšovať bezpečnosť obyvateľov a návštevníkov a zlepšovať ochranu ich života, zdravia a majetku
5. Identita a sebestačnosť	5.1	Zachovávať a zhodnocovať kultúrne a historické dedičstvo, podporovať kreativitu a rozvíjať živú kultúru
	5.2	Vytvárať podmienky pre aktívne športové vyžitie všetkých občanov a podporovať rozvoj športových tradícií regiónu
	5.3	Udržateľne rozvíjať miestnu ekonomiku a miestne podnikanie podporou ekosystémových služieb
	5.4	Profesionalizovať riadenie cestovného ruchu prostredníctvom podpory destinačného manažmentu a destinačného marketingu v spolupráci s partnermi
	5.5	Budovať a podporovať miestne, regionálne, nadregionálne, cezhraničné a medzinárodné partnerstvá

Okrem PHRSR Žilinského samosprávneho kraja 2021+ boli významným podkladom pre definovanie cieľov, opatrení a typových aktivít PHRSR obidvoch jadrových miest pre roky 2015-2022.

Dôležitým zdrojom informácií pre stanovenie cieľov, opatrení a typových aktivít bolo **11 participatívnych stretnutí** s pracovníkmi Mestských úradov obidvoch jadrových miest Liptovský Mikuláš a Ružomberok a ich socio-

ekonomickými partnermi po tematických oblastiach a **6 stretnutí so starostami** 16 obcí, ktoré sú súčasťou územia UMR Liptov. Celkovo participovalo na príprave strategicko-programovej časti **151 zainteresovaných osôb** z územia UMR Liptov. Návrh strategicko-programovej časti bol priebežne konzultovaný s 5-člennou expertnou skupinou zloženou zo zástupcov 2 jadrových miest.

Strategicko-programová časť pre IÚS UMR Liptov 2030 sa od strategicko-programovej časti PHRSR obidvoch jadrových miest Liptovský Mikuláš a Ružomberok líši tým, že obsahuje **len 20 vybraných opatrení** z 81 opatrení navrhnutých pre PHRSR jadrových miest, ktoré odrážajú **5 strategických pilierov IÚS UMR Liptov**, ktoré sú predmetom spoločného záujmu 18 samospráv a ich integrovaného prístupu k rozvoju územia UMR Liptov.

- **P1 – Udržateľná mobilita pre cestovný ruch**
- **P2 – Prosperujúce obehové a odpadové hospodárstvo prepojené na cirkulárnu ekonomiku**
- **P3 – Efektívny energetický manažment postavený na znižovaní energetickej náročnosti verejnej infraštruktúry a zvyšovaní energetickej sebestačnosti regiónu**
- **P4 – Zelené riešenia** pre zvýšenie adaptability sídiel a krajiny na klimatickú zmenu
- **P5 – Atraktívne služby využitia voľného času pre miestnych ľudí v športe a v kultúre**

Priorita	Strategický pilier IÚS UMR	Opatrenia
1. Vzdelávanie, ekonomika a inovácie	P5	1.2.1 Podporovať kultúrne voľnočasové aktivity detí a mládeže prostredníctvom škôl, ZUŠ, CVČ a zapájanie do aktivít záujmových združení
	P5	1.2.2 Podporovať športové voľnočasové aktivity detí a mládeže prostredníctvom škôl, CVČ, športových klubov a zapájanie do aktivít záujmových združení
2. Životné prostredie	P1	2.1.1 Permanentne sledovať a aktualizovať územnoplánovacie a rozvojové dokumenty samospráv v súlade s princípmi udržateľného rozvoja
	P4	2.2.2 Podporovať zelené riešenia v urbanizme sídiel, architektúre budov a v dizajne verejných plôch a priestranstiev
	P4	2.3.2 Podporovať ochranu vôd, zásobovanie pitnou vodou a čistenia odpadových vôd
	P2	2.5.1 Podporovať predchádzanie vzniku odpadov
	P2	2.5.2 Podporovať aktivity a technológie pre opätovné využitie odpadov
3. Infraštruktúra	P4	3.1.2 Vytvárať podmienky pre rozvoj parku dopravných prostriedkov na alternatívny pohon
	P4	3.1.4 Zvyšovať záujem o nemotorovú cyklistickú dopravu rozširovaním hlavnej a doplnkovej infraštruktúry
	P1	3.1.6 Navrhovať, zavádzať a prioritne podporovať systém intermodálnej dopravy medzi hlavnými turistickými bodmi záujmu a rekreačnými centrami vrátane parkovacej politiky
	P3	3.2.2 Vytvárať podmienky pre efektívny rozvoj v sektore vykurovania a chladenia
	P3	3.2.3 Zvyšovať energetické úspory samosprávy a obyvateľstva aj s využitím OZE
5. Identita a sebestačnosť	P5	5.1.1 Citlivo obnovovať a renovovať kultúrne pamiatky a miestne pamätihodnosti
	P5	5.1.2 Podporovať rozvoj kultúrneho a kreatívneho priemyslu a jeho operátorov
	P5	5.1.3 Zhodnocovať a oživovať kultúrne dedičstvo prostredníctvom kultúrneho turizmu a tak podporovať jeho zachovanie a ochranu
	P5	5.2.1 Vytvárať fungujúcu a spolupracujúcu sieť športových zariadení, športových klubov a organizácií so zameraním na podporu športu
	P5	5.2.2 Efektívne budovať, renovovať a modernizovať športovú infraštruktúru a jej vybavenie
	P1	5.3.2 Zvyšovať podiel udržateľného cestovného ruchu v miestnej ekonomike
	P5	5.4.4 Podporovať mobilitu miestnych obyvateľov Liptova po turistických bodoch záujmu
	P1 - P5	5.5.1 Posilňovať miestnu a regionálnu spoluprácu aktérov územnej spolupráce

PRIORITA 1: Vzdelávanie, ekonomika a inovácie

Strategický cieľ 1

Vytvárať podmienky pre kvalitné vzdelávanie, pre rozvoj tradičných a inovatívnych odvetví hospodárstva, pre dobré pracovné prostredie a dobré spravovanie vecí verejných

Špecifické ciele	
1.1	Vytvárať podmienky pre moderné a adaptabilné vzdelávanie
1.2	Kvalitným vzdelávaním zvyšovať vedomostnú úroveň a zručnosti žiakov a študentov, a tým ich uplatniteľnosť na trhu práce
1.3	Podporovať neformálne a zážitkové vzdelávanie v školskej aj mimoškolskej činnosti
1.4	Vytvárať podmienky pre špeciálne a inkluzívne vzdelávanie
1.5	Systematicky podporovať investovanie a podnikanie vrátane začínajúcich podnikateľov
1.6	Udržiavať a vytvárať dobré pracovné príležitosti na trhu práce
1.7	Podporovať inovačné prístupy a výskumno-inovačné aktivity
1.8	Skvalitňovať služby občanom a optimalizovať procesy riadenia a komunikácie samosprávy

Špecifický cieľ 1.1

Vytvárať podmienky pre moderné a adaptabilné vzdelávanie

Východisková situácia: Za posledné roky sa ukázalo, ako modernizácia infraštruktúry a vybavenia vzdelávacích inštitúcií pozitívne prispieva ku kvalite vzdelávacieho procesu. V tomto trende modernizácie je potrebné pokračovať. Negatívnym trendom posledných rokov je zriaďovanie súkromných vzdelávacích inštitúcií v regióne na všetkých stupňoch vzdelávania a chýbajúci kvalifikovaní pedagógovia pre predmety ako matematika, fyzika či anglický jazyk, nakoľko je o tieto „profesie“ na trhu práce enormný dopyt. Pozornosť je potrebné venovať aj očakávaniam na rastúcu kvalitu vzdelávacieho procesu, k čomu prispeje aj intenzívnejšia spolupráca medzi pedagogickými a nepedagogickými pracovníkmi v regióne v záujme vzájomného zdieľania vedomostí a skúseností. Zážitkové formy vzdelávania a podpora inkluzívneho vzdelávania vie rozvinúť v deťoch a mládeži také hodnoty, ktoré spoločnosť potrebuje kultivovať. Aj z tohto dôvodu by sa ich rozvoju na školách všetkých stupňov mala venovať oveľa väčšia pozornosť.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
1.1.1	Zabezpečovať modernizáciu budov, vybavenia a dobrého spravovania škôl a školských zariadení na všetkých stupňoch vzdelávania
1.1.2	Kvalitným vzdelávaním zvyšovať vedomostnú úroveň a zručnosti žiakov a študentov, a tým ich uplatniteľnosť na trhu práce
1.1.3	Podporovať neformálne a zážitkové vzdelávanie v školskej aj mimoškolskej činnosti
1.1.4	Vytvárať podmienky pre špeciálne a inkluzívne vzdelávanie

Opatrenie 1.1.1

Zabezpečovať modernizáciu budov, vybavenia a dobrého spravovania škôl a školských zariadení na všetkých stupňoch vzdelávania

- podľa potreby optimalizovať sieť škôl a školských zariadení,
- zabezpečovať rozširovanie predškolskej výchovy detí od 3 do 5 rokov vrátane rozšírenia kapacity materských škôl,
- rekonštruovať, modernizovať a stavebne upravovať objekty škôl a školských zariadení a detských jasí s cieľom zlepšiť ich tepelno-izolačné vlastnosti a zvýšiť energetickú efektívnosť budov,
- na základných a stredných školách budovať a rekonštruovať odborné učebne a laboratória pre polytechnickú výchovu, technické a prírodovedné zameranie, zvyšovanie remeselných zručností, jazykové učebne a učebne IKT,
- skvalitňovať materiálo-technické vybavenie škôl a školských zariadení a zatriktívňovať školské prostredie,
- podporovať rekonštrukcie, modernizáciu a zlepšovanie technického vybavenia školských knižníc,
- revitalizovať areály škôl vrátane detských ihrísk, športových zariadení pre deti a mládež – uzavretých aj otvorených s možnosťou celoročnej prevádzky, záhrad, vrátane prvkov zážitkového a inkluzívneho vzdelávania,
- racionalizovať systém obslužných činností v oblasti správy škôl a školských zariadení (stravovanie, upratovanie, údržba, obstarávanie tovarov a služieb a pod.),
- zvyšovať bezpečnosť detí, žiakov, personálu a majetku školských zariadení (napr. kamerové systémy),
- zlepšovať podmienky pre dochádzanie žiakov a personálu školy do školských zariadení na bicykli (cykloprístrešky).

Opatrenie 1.1.2

Kvalitným vzdelávaním zvyšovať vedomostnú úroveň a zručnosti žiakov a študentov, a tým ich uplatniteľnosť na trhu práce

- spracovávať koncepčné a strategické dokumenty pre rozvoj regionálneho školstva,
- podporovať tvorbu, inovácie a realizáciu vzdelávacích programov zameraných na zvýšenie prírodovedných, matematických, environmentálnych, jazykových, IKT zručností vrátane finančnej gramotnosti, podnikateľských vedomostí a ekonomického myslenia,
- zabezpečovať aktívnu náborovú politiku a zvyšovanie atraktivity učiteľského povolania,
- zvyšovať profesijné kompetencie pedagogických a odborných zamestnancov škôl v procese odborného vzdelávania a prípravy v súlade s kvalifikačnými požiadavkami, potrebami školy a trhu práce,
- zabezpečiť spoluprácu medzi materskými, základnými a strednými školami v regióne a fakultami VŠ pripravujúcimi učiteľov vrátane podpory sieťovania vzdelávacích organizácií na všetkých stupňoch vzdelávania,
- zabezpečovať kontinuálne zlepšovanie kľúčových kompetencií žiakov základných a stredných škôl,
- v rámci legislatívnych možností upravovať učebné osnovy a obsahy učebných predmetov a čo najviac prepájať teoretické a praktické vzdelávanie na základných a stredných školách s potrebami trhu práce,
- podporovať vzdelávacie aktivity zamerané na chápanie súvislostí a mäkké zručnosti,
- podporovať stratifikáciu a transformáciu štruktúry študijných odborov a vzdelávacích programov,
- podporovať zavádzanie nových študijných a učebných odborov zameraných na odvetvia RIS3 a zelené témy (obehové hospodárstvo, Miestna agenda 21 a pod.), príp. iné odvetvia žiadané na regionálnom trhu práce,
- podporovať aktivity zamerané na vytvorenie podmienok pre hybridné a dištančné vzdelávanie,
- podporovať spoluprácu v oblasti výmeny skúseností vo výchovno-vzdelávacom procese,
- podporovať spolupráce medzi poskytovateľmi vzdelávania so zameraním prípravu, vzdelávanie a profesijnú mobilitu učiteľov, asistentov učiteľov a iného podporného personálu pre vzdelávací proces,
- vytvárať možnosti pre zvyšovanie kvalifikácie a ďalšieho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov, dôstojné životné podmienky a dostupnejšie bývanie (nájomné bývanie) pre pedagogických a odborných zamestnancov škôl,
- zabezpečiť mapovanie kvality poskytovania vzdelávacích služieb vo vybraných oblastiach,
- vypracovať a aplikovať model komplexného hodnotenia škôl a zavádzania systémov hodnotenia kvality predmetov a učebných a študijných odborov, najmä v odbornom vzdelávaní a príprave,
- podporovať verejnoprospešné projekty realizované žiakmi a študentmi ZŠ a SŠ pre verejný a súkromný sektor,
- zintenzívniť propagačné aktivity na podporu stredoškolského vzdelávania,
- využívať platformu na pravidelnú výmenu informácií o inováciách vo vzdelávaní a najlepšej praxi.

Opatrenie 1.1.3

Podporovať neformálne a zážitkové vzdelávanie v školskej aj v mimoškolskej činnosti

- adaptovať školské zariadenia na zariadenia s prvkami zážitkového vzdelávania,
- využívať mimoškolské zariadenia na realizáciu programov zážitkového vzdelávania,
- organizovať pracovné stretnutia pre učiteľov o programoch kultúrnych inštitúcií a ich využitie na zážitkové učenie pre dané vekové kategórie detí a žiakov,
- podpora nových foriem a obsahu záujmového vzdelávania.

Opatrenie 1.1.4

Vytvárať podmienky pre špeciálne a inkluzívne vzdelávanie

- podporovať vypracovanie regionálnych/miestnych akčných plánov inkluzívneho vzdelávania,
- zabezpečovať asistentov učiteľov a iného podporného personálu pre vzdelávací proces,
- adaptovať školské zariadenia na zariadenia s prvkami inkluzívneho vzdelávania a modernizovať priestory pre inkluzívne vzdelávanie (triedy, učebne, spoločné priestory, internáty, areály a i.) súvisiace s inováciami vo vzdelávaní,
- zabezpečovať bezbariérové prostredie v školách a v školských zariadeniach,
- podporovať tvorbu, resp. inovácie a realizáciu programov kontinuálneho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov s dôrazom na inkluzívny aspekt,
- preventívnymi opatreniami znižovať a zabráňovať predčasnému ukončeniu školskej dochádzky najmä u detí a mládeže z MRK a podporovať prístup ku kvalitnému základnému vzdelávaniu pre všetky deti bez rozdielu,
- podporovať tvorbu, inováciu a realizáciu vzdelávacích programov zameraných na podporu inkluzívneho vzdelávania, napr. realizácia celodenného výchovného systému, pôsobenie pedagogických asistentov a odborných zamestnancov,
- zvyšovať vzdelanostnú úroveň príslušníkov marginalizovaných komunít, predovšetkým Rómov, na všetkých stupňoch vzdelávania s dôrazom na predprimárne vzdelávanie,
- sprístupňovať služby infraštruktúry škôl pre integráciu detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami,
- zlepšovať kvalitu, efektívnosť a prístup k terciárnej a ekvivalentnej vzdelávaniu s cieľom zvýšiť počet študujúcich a úroveň vzdelania, hlavne v prípade znevýhodnených skupín,
- vytvoriť podmienky na špeciálno-pedagogický poradenský servis.

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	• Zapojenie rómskych detí do predprimárneho vzdelávania (miera zaškolenosti detí zo znevýhodneného prostredia, resp. účasť rómskych detí na predprimárnom vzdelávaní) • Výsledky národného testovania študentov – maturita • Počet pracovníkov samosprávy, ktorí sa zúčastňujú pravidelného vzdelávania
Voliteľné	• Počet zrekonštruovaných objektov škôl a školských zariadení s cieľom zvýšiť ich energetickú efektívnosť • Primeraná úspešnosť žiakov ZŠ v testovaní 5 a testovaní 9 • Miera predčasného ukončenia ZŠ (%) • Percento absolventov SŠ, ktorí pokračovali v štúdiu na VŠ • Vypracovanie regionálnych a miestnych akčných plánov inkluzívneho vzdelávania • Počet podporených pilotných aktivít a projektov inkluzívneho vzdelávania a zážitkového vzdelávania

Špecifický cieľ 1.2**Vytvárať podmienky pre všestranný rozvoj kreativity a talentu u detí a mládeže a podporovať ich zdravý životný štýl**

Východisková situácia: Koncepčná a všestranná práca s talentmi v kultúre a v športe, ako aj všeobecná podpora práce s mládežou významne prispieva k zvyšovaniu kvality života regiónu. Región má v celoplošnej systematickej a konceptnej práci s talentmi a s mládežou výrazné medzery. Zvýšenú pozornosť je potrebné venovať nielen kvalite práce s talentmi, ale aj kvalitnému zázemiu a modernizovanému vybaveniu v súlade so súčasnými trendmi. Je potrebné talentom z regiónu a ich pedagógom v čo najväčšej miere umožniť účasť na medzinárodných podujatiach, aby sa neustále učili a zlepšovali. Zvýšenie atraktivity regiónu pre udržanie mladých ľudí a prilákanie nových vzdelaných, angažovaných a kreatívnych ľudí si vyžaduje nové komplexné prístupy k službám v oblasti vzdelávania, podnikania, informačným a poradenským službám a zabezpečeniu vhodných pracovných príležitostí umožňujúcich podporu talentu a rozvoj nadania.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
1.2.1	Podporovať kultúrne voľnočasové aktivity detí a mládeže prostredníctvom škôl, ZUŠ, CVČ a zapájanie do aktivít záujmových združení
1.2.2	Podporovať športové voľnočasové aktivity detí a mládeže prostredníctvom škôl, CVČ, športových klubov a zapájanie do aktivít záujmových združení
1.2.3	Podporovať mládežnícke projekty, združovanie mladých a ich zapájanie do dobrovoľníckych aktivít

Poznámka: Opatrenia 1.2.1 a 1.2.2 sa týkajú Strategicko-programovej časti pre IÚS UMR Liptov 2030.

Opatrenie 1.2.1

Podporovať kultúrne voľnočasové aktivity detí a mládeže prostredníctvom škôl, ZUŠ, CVČ a zapájanie do aktivít záujmových združení

- budovať a rekonštruovať odborné učebne v CVČ a ZUŠ,
- skvalitňovať materiálo-technické vybavenie ZUŠ a CVČ,
- vytvoriť podmienky pre zjednotenie prevádzok ZUŠ v jednej centrálnej budove,
- podporovať rozvoj hudobných, tanečných, rytmických, dramatických a estetických činností zameraných na zmysluplné využívanie voľného času detí a mládeže,
- zapájať deti predškolského veku do činnosti ZUŠ, diagnostika motorických, výtvarných a rytmických schopností a ich následný rozvoj,
- zabezpečiť poradenstvo pre rodičov pri rozhodovaní o ďalšom štúdiu detí s umeleckým zameraním,
- zlepšiť informovanosť žiakov, rodičov, pedagógov a verejnosti o kultúrnych a ďalších kreatívnych aktivitách detí a mládeže,
- implementovať pilotné aktivity a projekty v oblasti podpory mladých kreatívnych talentov a nadania.

Opatrenie 1.2.2

Podporovať športové voľnočasové aktivity detí a mládeže prostredníctvom škôl, CVČ, športových klubov a zapájanie do aktivít záujmových združení

- revitalizovať areály základných a stredných škôl pre systematickú športovú činnosť na školách, voľnočasové aktivity CVČ, v športových kluboch, prípadne záujmových združeníach,
- budovať a revitalizovať indoorové a outdoorové športové zariadenia a telocvične pre deti a mládež s možnosťou celoročnej prevádzky,
- skvalitňovať materiálo-technické vybavenie športových zariadení a telocviční,
- sprístupniť športoviská a športové areály pre všetky cieľové skupiny obyvateľov, t. j. nielen pre miestne športové organizácie a športovcov, ale aj širokej verejnosti vrátane seniorov a obyvateľov so zdravotným postihnutím,
- zapájať deti predškolského veku do činnosti športových klubov, diagnostikovať ich pohybové schopnosti a ich následný rozvoj,
- zabezpečiť poradenstvo pre rodičov pri rozhodovaní o ďalšom športovom zameraní detí a mládeže,
- zlepšiť informovanosť žiakov, rodičov, pedagógov a verejnosti o športových aktivitách detí a mládeže,
- implementovať pilotné aktivity a projekty v oblasti podpory mladých športových talentov a nadania.

Opatrenie 1.2.3

Podporovať mládežnícke projekty, združovanie mladých a ich zapájanie do dobrovoľníckych aktivít

- posilňovať miestne iniciatívy, dobrovoľnícke aktivity a inštitucionálne rámce prostredníctvom programov verejnej správy pre prácu s mládežou (napr. Rada mládeže, mládežnícke parlamenty atď.),
- obnoviť a udržiavať neformálne stretávanie sa a prácu mládeže v obidvoch mestách (Klub mladých, Študentský parlament a i.),
- podporovať činnosť a vybrané projekty mladých, ktoré ich motivujú k stretávaniu sa a k spoločným verejnosprospešným aktivitám v spolupráci s vysokými školami, odbornými organizáciami štátnej správy, miestnymi samosprávami a tretím sektorom,
- podporovať zavedenie nových alebo inovatívnych foriem podpory mladých s cieľom ich vzdelávania, hľadania zamestnania, stáže,
- stimulovať mladých k medzinárodnej mobilite aj prostredníctvom programov EÚ,
- integrovať aj vylúčené komunity mladých ľudí, ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy na trh práce, vrátane mladých ľudí ohrozených sociálnym vylúčením a mladých ľudí z marginalizovaných komunít,
- podpora spoločných programov cezhraničnej výmeny a vzdelávania pre študentov a učiteľov v sektore vzdelávacích inštitúcií profesijnej a odbornej prípravy,
- zlepšiť informovanosť pedagógov, rodičov a verejnosti o aktivitách mládeže,
- vypracovať medzisektorovú koncepciu systémovej práce s mládežou a podpory mladých ľudí ako súčasť stabilizácie sociálneho kapitálu a vytvárania atraktivity územia pre mladých ľudí v rôznych fázach života (napr. vzdelávanie, kariérne poradenstvo, podpora podnikania, prvá práca, podpora zakladania rodín – dostupné bývanie a verejné služby pre mladé rodiny, komunitné aktivity, dobrovoľníctvo atď.).

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	• Pilotné aktivity a projekty pre rozvoj kreativity a talentu detí a mládeže
Voliteľné	• Počet pilotných aktivít a projektov v oblasti podpory mladých umeleckých a športových talentov • Podiel detí a mladých ľudí nad 15 rokov (15-30), ktorí využívajú voľnočasovú ponuku CVČ v kontexte celkového počtu (bez ohľadu na vek) účastníkov činností CVČ

	Miera spokojnosti žiakov, rodičov, pedagógov a verejnosti s rozsahom informovanosti o športových aktivitách detí a mládeže

Špecifický cieľ 1.3

Budovať a podporovať atraktívny systém celoživotného vzdelávania pre osobný a profesijný rozvoj

Východisková situácia: Obyvatelia regiónu by mali mať lepší prístup k modernému celoživotnému vzdelávaniu vzrastajúcej kvality, aby v každom veku mali možnosť získavať nové vedomosti, zručnosti a skúsenosti, ktoré zvýšia ich šance na trhu práce alebo v podnikaní, prípadne prispievajú k budovaniu kvalitných sociálnych a spoločenských vzťahov. Infraštruktúra a vybavenosť vzdelávacích inštitúcií musí zohľadňovať moderné požiadavky a ponuka ich služieb súčasne štandardy digitálnej doby, aby tieto boli stále dostatočne atraktívne pre svojich užívateľov. Moderná samospráva si vyžaduje aj iný prístup zo strany úradníckeho aparátu k výkonu „služby verejnosti“, k čomu je potrebné vytvoriť a realizovať atraktívne vzdelávacie programy.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
1.3.1	Aktívne vytvárať možnosti pre zvyšovanie kvalifikácie a ďalšieho vzdelávania
1.3.2	Zaviesť a podporovať vzdelávanie pracovníkov samosprávy

Opatrenie 1.3.1

Aktívne vytvárať možnosti pre zvyšovanie kvalifikácie a ďalšieho vzdelávania

- systematicky mapovať dopyt a ponuku celoživotného vzdelávania,
- vytvárať možnosti pre zvyšovanie kvalifikácie a ďalšieho vzdelávania vrátane univerzity tretieho veku,
- zvyšovať atraktívnosť, kvalitu a efektívnosť celoživotného vzdelávania s dôrazom na rozvoj kľúčových kompetencií, prehľbovanie a zvyšovanie kvalifikácie,
- podporovať budovanie integrovaných špecializovaných vzdelávacích centier – “kampusov” a zdieľanej vzdelávacej infraštruktúry,
- podporovať zavedenie modelu individuálnych vzdelávacích účtov ako nástroja podpory ďalšieho vzdelávania jednotlivca, ktorý ho motivuje k rozvoju zručností potrebných napríklad na udržanie si zamestnania, kariérny postup alebo uplatnenie sa v inom zamestnaní,
- podporiť vytvorenie systému uznávania výsledkov vzdelávania a získavania mikrokvalifikácií,
- vytvoriť a spravovať platformu na pravidelnú výmenu informácií o inováciách vo vzdelávaní a najlepšej praxi,
- podpora sieťovania vzdelávacích organizácií na všetkých stupňoch vzdelávania,
- využívať platformu na pravidelnú výmenu informácií o inováciách vo vzdelávaní a najlepšej praxi,
- realizovať propagačné aktivity na podporu inovácií vo vzdelávaní.

Opatrenie 1.3.2

Zaviesť a podporovať vzdelávanie pracovníkov samosprávy

- navrhnuť, implementovať a aktualizovať systém pravidelného vzdelávania pracovníkov samosprávy,
- poskytnúť pracovníkom samosprávy podporu pri ich zvyšovaní kvalifikácie a zručností.

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	Účasť 25-64-ročných na vzdelávaní
Voliteľné	- Fungujúca platforma na pravidelnú výmenu informácií o inováciách vo vzdelávaní a najlepšej praxi - Počet pracovníkov samosprávy, ktorí sa zúčastňujú pravidelného vzdelávania

Špecifický cieľ 1.4

Skvalitňovať spoluprácu škôl s podnikateľskou praxou

Východisková situácia: Systematická spolupráca samospráv, najmä oboch jadrových miest, založená na vzájomnej výmene informácií a skúseností s podnikateľskou obcou a hlavnými zamestnávateľmi nie je ideálna. Aj

z tohto dôvodu prepojitelnosť vzdelávacích inštitúcií s podnikateľskou praxou v regióne nie je dostatočná a bude potrebné nájsť také nástroje spolupráce, ktoré tento stav zmenia, aby talentovaní absolventi škôl neodchádzali z regiónu za prácou a mohli s inštitucionálnou podporou realizovať svoje podnikateľské aktivity priamo v regióne.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
1.4.1	Podporovať inovácie systému vzdelávania reagujúce na podnety praxe
1.4.2	Zlepšovať vzájomnú informovanosť škôl, podnikateľov a zamestnávateľov

Opatrenie 1.4.1

Podporovať inovácie systému vzdelávania reagujúce na podnety praxe

- podporovať orientáciu stredných odborných škôl na praktické vyučovanie podľa potrieb zamestnávateľov,
- podporovať duálne vzdelávanie a užšiu spoluprácu SŠ so zamestnávateľmi,
- podporovať pilotné projekty spolupráce škôl s podnikateľmi a zamestnávateľmi v záujme zvyšovania kvality odborného vzdelávania a prípravy reflektujúc potreby trhu práce,
- zabezpečiť vytvorenie platformy na pravidelnú výmenu informácií o potrebe zručností a vzdelávania,
- budovanie špecializovaných centier odborného vzdelávania a prípravy (COVP) v spolupráci so zamestnávateľmi,
- zabezpečiť prístup k službám kariérneho poradenstva.

Opatrenie 1.4.2

Zlepšovať vzájomnú informovanosť škôl, podnikateľov a zamestnávateľov

- zaviesť platformu pravidelného stretávania sa pracovníkov škôl s podnikateľmi a zamestnávateľmi v regióne za účelom výmeny informácií,
- vytvoriť zoznam podnikateľských subjektov na území mesta s možnosťou školských exkurzií s cieľom oboznámiť sa s reálnym pracovným prostredím,
- realizovať spoločné projekty aktérov na vytváranie nových pracovných miest pre talenty,
- implementovať pilotné aktivity a projekty v oblasti zamestnanosti talentov,
- regionálne koordinovať exkurzie a workshopy pre žiakov základných a stredných škôl u zamestnávateľov so zameraním na praktické zručnosti,
- koordinovať exkurzie a workshopy pre žiakov základných a stredných škôl u zamestnávateľov.

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	• Počet pilotných projektov spolupráce škôl s podnikateľmi a zamestnávateľmi v záujme zvyšovania kvality odborného vzdelávania a prípravy reflektujúc potreby trhu práce
Voliteľné	• Podiel výdavkov súkromného sektora na výskum a vývoj • Počet vytvorených miest pre talenty formou spoločných projektov zainteresovaných subjektov

Špecifický cieľ 1.5

Systematicky podporovať investovanie a podnikanie vrátane začínajúcich podnikateľov

Východisková situácia: Podpora podnikania a investovania v regióne je viac-menej záležitosťou vybraných samospráv ako regiónu (najmä oboch jadrových miest a niektorých obcí). Ide skôr o ústretové riešenia pre konkrétne investičné a podnikateľské požiadavky ako o konkrétnu proaktívne riadenú implementáciu regionálnej stratégie podpory podnikania a investovania v regióne. Vo všeobecnosti má samospráva v regióne skôr individualizovaný kontakt s podnikateľmi a investormi. Obidvom mestám chýbajú incentívne (podporné) schémy pre prilákanie investorov a prilákanie podnikateľských príležitostí.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
1.5.1	Podporovať špecializované podnikateľské programy, podujatia, iniciatívy a pilotné projekty vrátane internacionalizácie podnikania
1.5.2	Revitalizovať nevyužívané verejné budovy a pozemky na nový účel pre podnikateľov
1.5.3	Vytvárať podmienky pre príchod a etablovanie investorov

Opatrenie 1.5.1**Podporovať špecializované podnikateľské programy, podujatia, iniciatívy a pilotné projekty vrátane internacionalizácie podnikania**

- podporovať vytváranie multifunkčnej zdieľanej infraštruktúry pre rozvoj talentu a podnikavosti,
- iniciovať a podporiť založenie Klubu podnikateľov a pravidelné stretávanie sa ich zástupcov so zástupcami samosprávy,
- podporovať začínajúcich podnikateľov v oblasti startupov a spinoffov,
- implementovať finančné nástroje na podporu nadaných, talentovaných a podnikavých,
- podporovať flexibilné formy pre riešenie rôznych životných situácií nadaných, talentovaných a podnikavých (ako napr. podpora bývania, mimoškolskej činnosti detí a i.),
- vytvárať podmienky pre vznik spoločných platforiem stretávania a zdieľania aktérov pre nadaných, talentovaných a podnikavých,
- zostaviť, zverejniť a priebežne aktualizovať databázu podnikateľských subjektov a ich aktivít,
- organizovať osvetu o možnostiach podnikania (vrátane ponuky brownfields) a samozamestnania v regióne,
- podporovať internacionalizáciu MSP, propagáciu a účasť na podujatiach,
- realizovať špecializované kontraktčné a prezentačné podujatia,
- využívať zdieľanú propagáciu mesta a podnikateľských subjektov,
- podporovať odbúravanie byrokratických prekážok podnikania,
- organizovať vzdelávacie podujatia vrátane vzdelávania prostredníctvom nových technológií,
- zavádzať programy budovania podnikateľských zručností a programy podpory inovatívnych foriem podnikania,
- identifikovať a podporovať inovačný potenciál podnikov pre medzinárodnú spoluprácu,
- podporovať mobilitu a medzinárodné a cezhraničné spolupráce.

Opatrenie 1.5.2**Revitalizovať nevyužívané verejné budovy a pozemky na nový účel pre podnikateľov**

- vypracovať analýzu objektov a pozemkov vo vlastníctve samosprávy s cieľom ich efektívneho využitia a zhodnotenia pre rozvoj podnikateľských aktivít,
- vypracovať, zverejniť a priebežne aktualizovať katalóg disponibilných nehnuteľností na podnikanie,
- majetkovoprávne vysporiadať nehnuteľnosti, ktoré užíva samospráva a ňou riadené organizácie,
- podporovať vznik coworkingových priestorov a podnikateľských inkubátorov.

Opatrenie 1.5.3**Vytvárať podmienky pre príchod a etablovanie investorov**

- spracovať a zverejniť pravidlá a podmienky podpory investícií,
- vymedziť a pripraviť nové lokality pre podnikateľské investície (pomoc pri príprave nových území pre investorov),
- potenciálnym investorom uľahčiť orientáciu v miestnych podmienkach poskytovaním odborného poradenstva,
- dobudovať prístupové cesty a inžinierske siete k priemyselným areálom, zónam určeným pre výrobu a rozvoj služieb,
- diferenciaciou podmienok zlepšiť sieť obchodov, služieb a občianskej vybavenosti.

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	• Ekonomická aktivita obyvateľov
----------------	--

Voliteľné	• Miera zamestnanosti vo výskume, vývoji a inováciách • Podiel právnických a fyzických osôb v odvetviach s vysokou technologickou úrovňou (high-tech) z celkového počtu právnických a fyzických osôb (v %) • Počet vzdelávacích podujatí vrátane počtu podujatí organizovaných prostredníctvom nových technológií • Počet realizovaných mobilit v rámci medzinárodnej a cezhraničnej spolupráce
------------------	--

Špecifický cieľ 1.6

Udržiavať a vytvárať dobré pracovné príležitosti na trhu práce

Východisková situácia: Zamestnanosť je kľúčovým ekonomickým ukazovateľom rozvoja územia a kvality života. Významná závislosť regiónu, najmä okresu Liptovský Mikuláš na jednom odvetví, konkrétne odvetví cestovného ruchu, je pomerne riziková a diverzifikácia je nevyhnutná. V okrese Ružomberok dominancia významného výrobcu papiera a celulózy Mondi SCP, a.s. výrazne ovplyvňuje fungovanie mesta a okolitých obcí. Z dôvodu starnutia obyvateľstva a legislatívnych opatrení v sociálnej oblasti sa predlžuje obdobie ekonomickej aktivity obyvateľov, čo si vyžaduje nové prístupy k službám zamestnanosti, v prípade regiónu Liptov najmä v cestovnom ruchu. Sociálna ekonomika v regióne je zatiaľ veľmi málo rozvinutá.

Nevyhnutnosťou je systematická a koordinovaná podpora funkčného systému služieb zamestnanosti, informačných služieb a poradenstva zameraného na zlepšenie prístupu pre všetky vekové skupiny a znevýhodnené skupiny obyvateľstva k dobrým pracovným príležitostiam vrátane sociálnej ekonomiky, ktorý bude viesť k zvýšeniu ekonomickej aktivity obyvateľstva a rastu zamestnanosti predovšetkým na vidieku.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
1.6.1	Zlepšovať prístup obyvateľov k službám zamestnanosti
1.6.2	Podporovať vytváranie pracovných príležitostí pre znevýhodnené skupiny obyvateľov a pre sociálnu ekonomiku

Opatrenie 1.6.1

Zlepšovať prístup obyvateľov k službám zamestnanosti

- participovať na aktivitách ÚPSVaR-u pri zvyšovaní zamestnanosti,
- podporovať sprístupnenie informácií o voľných pracovných miestach z databázy ÚPSVaR na verejne prístupnom mieste,
- podporovať pracovné poradenstvo a integrované informačné služby vrátane infraštruktúry,
- podporovať personalizované služby zamestnanosti a programy "rýchleho nasadenia" služieb zamestnanosti,
- podporovať rôzne kombinované formy práce,
- zavádzať programy na prechod zo školy do zamestnania,
- zapájať neverejných poskytovateľov pri zlepšení prístupu obyvateľov k službám zamestnanosti s dôrazom na odbornú profiláciu klientov ÚPSVaR.

Opatrenie 1.6.2

Podporovať vytváranie pracovných príležitostí pre znevýhodnené skupiny obyvateľov a pre sociálnu ekonomiku

- iniciovať a podporovať vytváranie zdieľaných podnikateľských služieb a infraštruktúry,
- iniciovať a podporovať pilotné aktivity a spoločné projekty a iniciatívy v oblasti zamestnanosti znevýhodnených skupín obyvateľstva,
- podporovať služby so zameraním na zosúladzovanie rodinného a pracovného života s dôrazom na mladé rodiny,
- podporovať ekosystém sociálneho podnikania,
- podporovať miestne dodávateľsko-odberateľské vzťahy od sociálnych podnikateľov v samospráve aj v podnikateľskom prostredí,
- zavádzať prístup riadenia rozmanitosti (diversity management),

- spracovať a aktívne prezentovať príklady dobrej praxe vo vytváraní pracovných príležitostí pre znevýhodnené skupiny obyvateľov (napr. so zdravotným postihnutím) a v sociálnom podnikaní.

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	• Zamestnanosť • Miera zamestnanosti vo vekovej skupine 50+
Voliteľné	• Miera zamestnanosti osôb so zdravotným postihnutím • Podiel dlhodobo nezamestnaných v celkovom počte nezamestnaných (v %) • Počet realizovaných pilotných aktivít a spoločných projektov a iniciatív v oblasti zamestnanosti znevýhodnených skupín obyvateľstva

Špecifický cieľ 1.7

Podporovať inovačné prístupy a výskumno-inovačné aktivity

Východisková situácia: Potenciál pôsobenia troch vysokoškolských pracovísk v regióne (Katolícka univerzita v Ružomberku, Inštitút Aurela Stodolu Žilinskej univerzity v Liptovskom Mikuláši a Akadémia ozbrojených síl v Liptovskom Mikuláši) nie je dostatočne využívaný pre lepšie spravovanie vecí verejných a podporu kvality podnikateľského prostredia v regióne. Je potrebné túto spoluprácu medzisektorovo rozvíjať, koncepčne nastaviť a systematicky podporovať. Prospešná bude aj spolupráca s Úradom Žilinského samosprávneho kraja pri implementácii inovačnej politiky kraja. Zanedbávaná je a spolupráca pri implementácii konkrétnych inovatívnych, experimentálnych a pilotných riešení na úrovni samosprávy, neziskového sektora a v podnikateľskom prostredí z dôvodu, že nejde o zavedený riadený proces, ale skôr o aktivitu konkrétneho subjektu.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
1.7.1	Podporovať spoluprácu vysokých škôl s výskumnými organizáciami pre potreby lepšieho spravovania vecí verejných a podpory podnikateľského prostredia
1.7.2	Podporovať zavádzanie inovatívnych, experimentálnych a pilotných riešení na úrovni samosprávy, neziskového sektora a v podnikateľskom prostredí

Opatrenie 1.7.1

Podporovať spoluprácu vysokých škôl s výskumnými organizáciami pre potreby lepšieho spravovania vecí verejných a podpory podnikateľského prostredia

- podporovať modernizáciu a rozvoj infraštruktúry výskumu, vývoja a inovácií najmä na univerzitných, vysokoškolských a výskumných pracoviskách,
- iniciovať a podporovať činnosť existujúcich a nových odvetvových klastrov a klastrových iniciatív v jednotlivých oblastiach podnikania, ako aj ich sieťovanie v medzinárodnom priestore,
- podporovať vytváranie spoločných inovačných hubov a pracovísk podnikov a výskumu,
- podporovať účasť vedecko-výskumných inštitúcií a MSP v schémach Európskej rady pre inovácie (EIC), programu Horizont Európa, vrátane programu Digitálna Európa,
- podporovať zriadenie regionálnych inovačných centier (RIC) spoločne s univerzitami a vzdelávanie v oblasti transferu technológií a komercializácie v zahraničí,
- implementovať medzisektorové riešenia a výstupy cezhraničnej spolupráce, napr. v oblasti obehového hospodárstva, zdravia, aplikácie zelených riešení a energetiky a pod.

Opatrenie 1.7.2

Podporovať zavádzanie inovatívnych, experimentálnych a pilotných riešení na úrovni samosprávy, neziskového sektora a v podnikateľskom prostredí

- identifikovať a podporovať inovačný potenciál podnikov v regióne pre SMART a zelené riešenia,
- podporovať budovanie partnerstiev zameraných na inovačný rozvoj a medzisektorové riešenia,
- podporovať investície podnikov do výskumu a inovácií (modernizácia technológií, procesov a postupov),
- podporovať projekty spolupráce podnikov a výskumných organizácií,

- podporovať vytváranie inovačných kapacít podnikov a podnikových inovačných hubov,
- podporovať digitálnu transformáciu,
- zapájať samosprávu a neziskový sektor do pilotných projektov v oblasti SMART, medzisektorových a zelených riešení.

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	Počet vytvorených partnerstiev zameraných na inovačný rozvoj a medzisektorové riešenia
Voliteľné	Vytvorenie spoločných inovačných hubov a pracovísk podnikov a výskumu

Špecifický cieľ 1.8

Skvalitňovať služby občanom a optimalizovať procesy riadenia a komunikácie samosprávy

Východisková situácia: Proces digitalizácie ekonomiky a elektronizácie služieb významne ovplyvňuje aj fungovanie samosprávy a kladie na poskytovanie verejných služieb nové nároky, ktoré je potrebné analyzovať a reflektovať novými riešeniami. Verejnosť vyžaduje čoraz viac otvorené vládnutie a otvorené spravovanie vecí verejných a čo najväčšiu mieru zapájania sa do rozhodovania (participácia s verejnosťou), v čom vie byť digitalizácia veľkým prínosom. Plánovanie rozvoja regiónu a samospráv bez zberu a vyhodnocovania dát je v dnešnej dobe neustálych zmien nevyhnutnosťou. V práci s dátami nemá región Liptov zatiaľ nastavené procesy.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
1.8.1	Zabezpečovať otvorenie samosprávy a podnikania pre nové elektronické služby a digitalizáciu dát
1.8.2	Zefektívňovať spravovanie a využívanie majetku vo vlastníctve mesta
1.8.3	Nastavovať podmienky pre spoluprácu a zlepšovať kvalitu pracovného prostredia pre zamestnancov úradov samosprávy
1.8.4	Efektívne, otvorene a transparentne komunikovať s občanmi

Opatrenie 1.8.1

Zabezpečovať otvorenie samosprávy a podnikania pre nové elektronické služby a digitalizáciu dát

- pravidelne aktualizovať informačné systémy samosprávy a verejnej správy pre efektívne riadenie a rozhodovanie,
- zabezpečiť efektívnejšie využívanie existujúcich modulov informačných systémov (IS) samosprávy a verejnej správy,
- rozširovať oblasti práce s informáciami v samospráve a verejnej správe tak, aby tieto mali podobu otvorených dát a boli komplexne a konzistentne zhromažďované a spracované v jednom IS,
- podporovať digitálnu transformáciu samosprávy, verejnej správy a nové typy elektronických služieb a zabezpečiť prístup k službám pre všetkých občanov vrátane zdravotne postihnutých a znevýhodnených osôb a umožniť im vybavenie požiadaviek prostredníctvom elektronickej komunikácie,
- podporovať zavedenie elektronických služieb samosprávy pre podnikateľov,
- identifikovať a podporovať inovačný potenciál samosprávy a verejnej správy využívaním otvorených dát,
- vytvárať dátovú základňu a príklady dobrej praxe v koordinácii so Štatistickým úradom SR,
- podporovať pilotné projekty v oblasti dátového manažmentu a využívania GIS na úrovni regiónu (zdieľané dátové pracovisko),
- podporovať manažment údajov verejnej správy a kybernetickú bezpečnosť,
- rozširovať eGovernment v prospech občanov, podnikateľov a ďalších subjektov pôsobiach na území samosprávy,
- zlepšovať a rozširovať poskytovanie geografických informácií pre verejnosť prostredníctvom GIS portálu,
- implementovať elektronický, plne automatizovaný portálový systém nahlasovania podnetov a požiadaviek občanov,
- podporovať digitalizáciu podnikania (tvorba a modernizácia e-shopov, podpora online prezentácie),

- podporovať spoločné cezhraničné a medzinárodné projekty a SMART prístupy vo verejných službách.

Opatrenie 1.8.2

Zefektívňovať spravovanie a využívanie majetku vo vlastníctve samosprávy

- spracovať pasportizáciu nehnuteľného majetku samosprávy,
- posúdiť stav, efektívnosť a účelnosť využívania budov v majetku samosprávy,
- zmapovať a vysporiadať dubiózny majetok samosprávy,
- realizovať aktívnu pozemkovú politiku vrátane pozemkových úprav,
- zaviesť transparentné vykazovanie hospodárenia s majetkom a verejnými zdrojmi,
- rozširovať a skvalitňovať GIS databázu dát o majetku samosprávy,
- aplikovať spoločensky zodpovedné a zelené verejné obstarávanie,
- neustále zlepšovať výber daní a poplatkov a vymáhanie pohľadávok.

Opatrenie 1.8.3

Nastavovať podmienky pre spoluprácu a zlepšovať kvalitu pracovného prostredia pre zamestnancov úradov samosprávy

- rekonštruovať a modernizovať budovy mestských a obecných úradov (zateplenie a výmena otvorových konštrukcií, výmena elektroinštalácie a počítačových sietí, modernizácia osvetlenia, hydraulické vyregulovanie vykurovacieho systému, klimatizácia a vzduchotechnika priestorov, interiérové vybavenie, hygienické zariadenia, spoločné kuchynky s posedením atď.),
- zabezpečovať moderné a výkonné technické vybavenie pre spoľahlivú a bezporuchovú prevádzku informačných systémov a prácu zamestnancov,
- zabezpečovať skvalitnenie a zefektívnenie pracovného prostredia zamestnancov samosprávy (napr. vybudovanie regeneračnej zóny pre zamestnancov so sociálnym zázemím a i.),
- zvyšovať bezpečnosť a ochranu osôb a majetku samosprávy zavedením monitorovania vnútorných priestorov verejných budov,
- modernizovať registratúrne pracovisko,
- vytvoriť digitálny archív dokumentov a zdieľané pracovisko na digitalizáciu dokumentov s dostatočným technickým vybavením (skenery) a personálnym zabezpečením,
- zefektívniť a sprehľadniť prácu úradníkov,
- implementovať a udržiavať systém riadenia kvality podľa ISO 9001/2000 a zabezpečovať pravidelné procesné audity úradov samosprávy.

Opatrenie 1.8.4

Efektívne, otvorene a transparentne komunikovať s občanmi

- zaviesť procesy participácie s verejnosťou (útvár participácie s verejnosťou) najmä v oblasti prípravy a pripomienkovania strategických a koncepcných dokumentov, zapojenia verejnosti do prípravy spoločných projektov,
- umožniť občanom samosprávy čerpať časť verejných financií v rámci tzv. participatívneho rozpočtu,
- pravidelne monitorovať spokojnosť občanov so službami samosprávy formou prieskumov a prostredníctvom panelových diskusií na rôzne odborné témy
- využívať všetky dostupné mediálne kanály na poskytovanie aktuálnych informácií o dianí v samospráve (rozhlas, TV, tlačene a online periodiká, sociálne siete)
- modernizovať a spravovať vlastné tradičné a online mediálne kanály vo vlastníctve samosprávy,
- pravidelne organizovať stretnutia s občanmi (mládež, študenti, seniori, podnikatelia atď.) k získavaniu spätnej väzby a zberu podnetov,
- pravidelne organizovať tlačové brífingy a tlačové konferencie pre zástupcov médií,
- podporovať zverejňovanie informácií nad rámec zákona na princípe „otvorenej samosprávy“.

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	• Počet projektov a aktivít mesta a obcí pripravovaných participatívnym spôsobom
Voliteľné	• Rozšírenie poskytovania geografických informácií pre verejnosť prostredníctvom webového GIS portálu • Podiel obyvateľov, ktorí sú spokojní s mierou informovanosti a kvalitou informácií o dôležitých opatreniach, rozhodnutiach a aktivitách mesta • Podiel obyvateľov, ktorí majú pocit, že sa môžu zapojiť do chodu mesta

PRIORITA 2: Životné prostredie

Strategický cieľ 2

Zachovať prírodné hodnoty, tradičný krajinný ráz a biodiverzitu a podporiť adaptáciu na dopady klimatickej zmeny

Špecifické ciele	
2.1	Podporovať udržateľné riadenie architektonického a územného rozvoja miest a obcí na princípoch participácie verejnosti
2.2	Podporovať adaptáciu sídiel a krajiny na dopady zmeny klímy
2.3	Zabezpečovať ochranu prírodných hodnôt (biodiverzity, vody, pôdy a ekosystémov)
2.4	Zlepšovať kvalitu ovzdušia a znížiť produkciu skleníkových plynov
2.5	Zavádzať princípy obehového hospodárstva a cirkulárnej ekonomiky a zlepšovať nakladanie s odpadom
2.6	Rozvíjať environmentálnu výchovu, vzdelávanie a osvetu a zvyšovať environmentálne povedomie občanov

Špecifický cieľ 2.1

Podporovať udržateľné riadenie architektonického a územného rozvoja miest a obcí na princípoch participácie verejnosti

Východisková situácia: Intenzifikáciou cestovného ruchu za posledných 10-15 rokov sa v regióne Liptov, najmä v okrese Lipt. Mikuláš, naštartovala silná urbanizácia v rekreačných lokalitách (Demänovská dolina a okolie Liptovskej Mary). Pôsobenie intenzívneho cestovného ruchu a narastajúca nevhodná urbanizácia začali výrazne znehodnocovať tradičné krajinné štruktúry a prírodný kapitál. V dôsledku zástavby dochádza v niektorých lokalitách aj k úbytku poľnohospodárskej pôdy. Konflikt medzi ochranou prírody a krajiny a cestovným ruchom sa za posledné dva roky vyostřil. Tlak na zabránenie nevhodnej urbanizácii si vyžaduje zmenu prístupu k plánovaniu rozvoja cestovného ruchu s cieľom podporiť citlivé formy cestovného ruchu na úkor jeho masovej podoby. Z urbanistického a krajinárskeho hľadiska je potrebné zachovať a podporovať priepustnosť a spojitost krajiny, zabrániť jej ďalšej fragmentácii, a tým zastaviť pokles biodiverzity a podporovať zachovanie tradičného krajinného rázu.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
2.1.1	Permanentne sledovať a aktualizovať územnoplánovacie a rozvojové dokumenty samospráv v súlade s princípmi udržateľného rozvoja
2.1.2	Venovať zvýšenú pozornosť tvorbe, revitalizácii a estetizácii verejných priestranstiev a aplikovať udržateľné riešenia aj vo voľnej krajine

Poznámka: Opatrenie 2.1.1 sa týka Strategicko-programovej časti pre IÚS UMR Liptov 2030.

Opatrenie 2.1.1

Permanentne sledovať a aktualizovať územnoplánovacie a rozvojové dokumenty samospráv v súlade s princípmi udržateľného rozvoja

- aktívne zapájať občanov, odbornú a laickú verejnosť do procesu tvorby a pripomienkovania koncepčných územnoplánovacích podkladov, ako aj dielčích problémov rozvoja jednotlivých zón – lokalít obce a mesta,
- vypracovať a pravidelne podľa potrieb aktualizovať územnoplánovacia dokumentácia miest a obcí, doplniť ju o územné plány zón vytypovaných lokalít, Miestny územný systém ekologickej stability (MÚSES) a Miestnu agendu 21 (MA 21),
- spracovať Plán udržateľnej mobility (PUM) pre región Liptov vrátane dopravného modelu,

- spracovať a aktualizovať Územný generel dopravy ako podklad pre aktualizáciu územného plánu miest a obcí,
- urbanisticky doriešiť a zatriktívniť centrá obcí a miest, revitalizáciu mestských sídlisk a nových mestských aj obecných štvrtí určených na bývanie (osvetlenie, sadové úpravy, zeleň, parkovanie, chodníky, mobiliár, oddychové zóny, čistota a bezpečnosť a i.),
- podporovať revitalizáciu a transformáciu starých priemyselných a iných nevyužívaných areálov,
- spracovať projekty pozemkových úprav,
- vypracovať a implementovať strategický dokument a urbanisticko-krajinársku štúdiu využitia a udržateľného rozvoja Liptovskej Mary na rekreačné účely a cestovný ruch.

Opatrenie 2.1.2

Venovať zvýšenú pozornosť tvorbe, revitalizácii a estetizácii verejných priestranstiev a aplikovať udržateľné riešenia aj vo voľnej krajine

- zvyšovať estetickú hodnotu krajiny prostredníctvom ochrany nosných prvkov estetickej kvality a typického charakteru krajiny,
- vypracovať urbanisticko-architektonické štúdie vytypovaných verejných mestských priestranstiev a krajinných celkov s dôrazom na vodozádržné opatrenia,
- humanizovať sídliská a mestské časti (vybudovať oddychové zóny s kompletným mobiliárom a drobnou architektúrou, budovať komunitné centrá, detské ihriská a občiansku vybavenosť) s ohľadom na riešenie pre znižovanie negatívnych dopadov zmeny klímy,
- vypracovať a implementovať Konceptiu revitalizácie mestského mobiliáru vrátane detských ihrísk a informačných a reklamných nosičov,
- vypracovať a implementovať koncepčný dokument "Zásady tvorby a povoľovania reklamno-informačných prvkov" a "Manuál verejných priestranstiev" pri rešpektovaní architektonicko-výtvarných, ako aj dopravno-bezpečnostných princípov,
- revitalizovať a udržiavať mestský verejný mobiliár, ako aj reklamné a informačné prvky na území mesta,
- revitalizovať a udržiavať existujúce zariadenia na detských ihriskách,
- podporovať umiestňovanie jednotných prvkov drobnej architektúry mestského typu,
- vytvárať nové oddychové a športové zóny pre verejnosť všetkých vekových kategórií v súlade s jednotnou Konceptiou revitalizácie mestského mobiliáru,
- spracovať, schváliť a zverejniť koncepciu povoľovania reklamných, informačných a propagačných zariadení na území obcí a mesta,
- zabezpečiť čistotu miest a obcí a pravidelne zverejňovať harmonogram zimnej údržby, čistenia ulíc a verejných priestranstiev,
- spracovať a zverejniť mapu rozmiestnenia košov na zber psích exkrementov a plôch určených na voľný výbeh psov,
- podporovať realizáciu areálov určených na voľný výbeh psov,
- zlepšovať životné prostredie prostredníctvom malých zelených lokalít v urbanizovanom prostredí (tzv. environmentálna mestská architektúra).

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	• Koeficient ekologickej stability krajiny
Voliteľné	• Vypracovaný a schválený plán udržateľnej mobility (PUM) pre región Liptov vrátane dopravného modelu pripravený na realizáciu • Počet vybudovaných oddychových zón s kompletným mobiliárom a drobnou architektúrou s ohľadom na riešenie pre znižovanie negatívnych dopadov zmeny klímy • Vypracovaná a schválená urbanisticko-krajinárska štúdia využitia a udržateľného rozvoja Liptovskej Mary na rekreačné účely a cestovný ruch

Špecifický cieľ 2.2

Podporovať adaptáciu sídiel a krajiny na dopady zmeny klímy

Východisková situácia: Adaptácia sídiel a krajiny na dopady zmeny klímy sa javí ako nevyhnutnosť a veľká naliehavosť v uplatňovaní strategického prístupu zo strany regiónu a jeho miest a obcí. Silnejšie dopady zmien klímy sa prejavujú nedostatkom vody v krajine (sucho), rastúcimi teplotami v mestách, extrémnymi javmi ako napríklad povodňami, búrlivým vetrom, postupnými zmenami v biodiverzite i produktivite ekosystémov a krajiny atď. Udržateľný rozvoj regiónu je ohrozený predovšetkým obmedzením rozvoja podnikania v odvetviach ako

poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo či cestovný ruch a celkovým znížením bezpečnosti a kvality života obyvateľov. Nevhodné regulácie vodných tokov, dopady výstavby vodných nádrží (ich zanášanie a s tým súvisiaca produkcia skleníkových plynov), znižovanie hladiny vôd a zvyšovanie znečistenia vodných tokov, nevhodné leso- i poľnohospodárske postupy a urbanizácia majú významné nepriaznivé vplyvy na stav klímy a kvalitu i potenciálne využitie vody v kraji. Povrchové aj podzemné vody sú ďalej ohrozené priemyselným a komunálnym znečistením (v regióne existujú oblasti, ktoré nie sú odkanalizované – na území UMR Liptov sú to predovšetkým obce v okolí Liptovskej Mary).

Žilinský samosprávny kraj (ZASK) bude riešiť dopady zmeny klímy komplexne, strategicky a účinne, v súlade s požiadavkami udržateľného rozvoja a jeho väčšej odolnosti voči zmenám klímy. Región Liptov sa k týmto riešeniam pridá. Z úrovne ZASK bude vypracovaná „Stratégia adaptácie kraja na dopady zmeny klímy“, ktorá bude vychádzať z národnej stratégie a bude rešpektovať špecifiká regiónov. Stratégia začlení existujúce a pripravované adaptačné opatrenia a zelené riešenia v sídlach aj v krajine, ako napríklad v meste Liptovský Mikuláš implementované riešenia projektom SALUTE a jeho akčný plán. Adaptačné opatrenia zameria najmä na lepšiu distribúciu vody v krajine a tieto bude kombinovať s mitigačnými opatreniami v oblasti energetiky, ako je obnova budov, inštalácia OZE a i.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenie	
2.2.1	Navrhovať a implementovať riešenia predchádzania a eliminácie dopadov zmeny klímy v sídlach a v krajine
2.2.2	Podporovať zelené riešenia v urbanizme sídiel, architektúre budov a v dizajne verejných plôch a priestranstiev
2.2.3	Zavádzať systém krízového riadenia a včasného varovania v súvislosti s rôznymi ohrozeniami z dôvodu klimatických zmien

Poznámka: Opatrenie 2.2.2 sa týka Strategicko-programovej časti pre IÚS UMR Liptov 2030.

Opatrenie 2.2.1

Navrhovať a implementovať riešenia predchádzania a eliminácie dopadov zmeny klímy v sídlach a v krajine

- spracovať a implementovať strategické dokumenty pri riešení dopadov zmeny klímy miest a obcí na regionálnej úrovni vrátane opatrení environmentálnej politiky,
- zabezpečiť rozvoj partnerskej spolupráce na miestnej, regionálnej a národnej úrovni v oblasti adaptácie na dopady zmeny klímy,
- podporovať environmentálne komunitné aktivity a aktivity záujmových združení mimovládneho sektora,
- podporovať cezhraničné a medzinárodné projekty a iniciatívy na riešenie dopadov zmeny klímy na obce a mestá,
- integrovať princípy a adaptačné riešenia dopadov zmeny klímy do prípravy a realizácie projektov v ďalších oblastiach regionálneho rozvoja.

Opatrenie 2.2.2

Podporovať zelené riešenia v urbanizme sídiel, architektúre budov a v dizajne verejných plôch a priestranstiev

- podporovať znižovanie emisií CO₂ v oblasti materiálov pre výstavbu, prevádzku, údržbu a odstraňovanie stavieb bytového a nebytového fondu,
- podporovať vodozádržné opatrenia a zadržiavanie a opätovné využívanie zrážkovej vody v sídlach,
- zavádzať osobitné zberné systémy na odpadovú a dažďovú vodu, úpravy spevnených plôch za účelom zadržiavania vody v teréne,
- budovať dažďové nádrže a prečisťovať dažďové vody (ochladzovacie koridory v urbanizovanom prostredí),
- spracovať a pravidelne aktualizovať Generel zelene a Koncepciu starostlivosti o verejnú zeleň a dreviny,
- vypracovať štúdie revitalizácie mestských parkov a verejných priestranstiev vrátane sídliskových vnútroblokov,
- zabezpečiť regeneráciu vnútroblokov sídlisk s uplatnením ekologických princípov tvorby a ochrany zelene,
- podporovať rozširovanie a budovanie zelených parkov a zelených stien,

- zabezpečiť dostatok zelene v sídlach, kvalitné sadovnícke úpravy a pravidelnú údržbu,
- podporovať rozširovanie a revitalizáciu mestskej zelene,
- realizovať aktivity na zníženie dopadov tepelných ostrovov,
- zabezpečovať opatrenia na zlepšenie distribúcie vody v krajine a manažment vodných plôch v krajine,
- zabezpečovať opatrenia proti deštruktívnemu pôsobeniu vody a sucha a prevencia dopadov extrémnych poveternostných udalostí (zosuvy, rýchle povodne, vietor, obnažovanie substrátu atď.),
- podporovať aktivity v oblasti dopravnej infraštruktúry: zelené koridory pozdĺž cyklotrás (aleje, živé ploty, remízky) v súvislosti s podporou biodiverzity,
- zakladať komunitné mestské záhrady a ovocné sady.

Opatrenie 2.2.3

Zavádzať systém krízového riadenia a včasného varovania v súvislosti s rôznymi ohrozeniami z dôvodu klimatických zmien

- navrhnuť, vypracovať a zaviesť systém postupov a opatrení včasného varovania a riešenia krízových situácií s súvislosti s ohrozeniami z dôvodov klimatických zmien,
- vypracovať a realizovať vzdelávací program na systém včasného varovania pred hrozbami z dôvodu klimatických zmien,
- systém včasného varovania podporiť digitálnymi riešeniami.

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	• Počet projektov adaptačných opatrení
Voliteľné	• Vypracovanie a implementovanie Akčného plánu adaptačných opatrení na zmenu klímy pre mesto • Počet partnerov zapojených do partnerskej spolupráce na miestnej, regionálnej a národnej úrovni v oblasti adaptácie na dopady zmeny klímy • Počet realizácií zelených ulíc s obnovou stromov alebo s alternatívnou formou zelene • Počet m² parkovo upravených plôch v priamej správe mesta

Špecifický cieľ 2.3

Zabezpečovať ochranu prírodných hodnôt (biodiverzity, vody, pôdy a ekosystémov)

Východisková situácia: Región Liptov je z pohľadu rozlohy prírodne hodnotných veľkoplošných chránených území jedinečným územím Slovenska. Až 70% jeho územia pokrývajú národné parky. V oblasti udržateľného využívania krajiny s dôrazom na zachovanie prírodných hodnôt má však výrazné rezervy. Pôsobenie intenzívneho cestovného ruchu a narastajúca nevhodná urbanizácia, fragmentácia a straty biotopov dopravnými stavbami, nevhodné lesohospodárske a poľnohospodárske postupy a ďalšie aktivity ohrozujú a znehodnocujú prírodný kapitál. Degradácia významnej časti lesných porastov v dôsledku kombinácie vplyvov nevhodného drevinového zloženia (zvlášť nepôvodné smrečiny), sucha a škodcov má významný vplyv na vodný režim krajiny, klímu a kvalitu pôd s dopadmi na kvalitu života obyvateľov. V dôsledku zástavby dochádza k úbytku poľnohospodárskej pôdy a v dôsledku nevhodného spôsobu obhospodarovania k jej degradácii. Povrchové vody sú ohrozené leso- i poľnohospodárskym (dusičnany, nerozpustné látky), priemyselným a komunálnym znečistením. V regióne jestvujú oblasti, ktoré nie sú odkanalizované, najmä v obciach do 2 000 obyvateľov.

Za posledných 5 rokov vznikol celospoločenský tlak na zabránenie ďalším dopravným stavbám, nevhodnej urbanizácii, intenzívnemu lesnému hospodárstvu a poľnohospodárstvu na hodnotné časti prírody, zmenu prístupu k cestovnému ruchu a rozvoj jeho udržateľných foriem. V tomto smere je kľúčový koordinovaný a komplexný prístup s cieľom zastaviť pokles biodiverzity a podporovať jej zachovanie a rozvoj ekosystémových služieb. Súčasťou je tiež ochrana pôdy, lesov ochranných i lesov osobitného určenia, obnova hospodárskych lesov s nevhodným drevinovým zložením, lesov poškodzovaných pôsobením sucha a škodcov a obmedzenia šírenia invázných a rozptínavých druhov organizmov.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
2.3.1	Podporovať zastavenie poklesu biodiverzity, strát biotopov, poškodzovania ekosystémov a degradácie krajiny

2.3.2	Podporovať ochranu vôd, zásobovanie pitnou vodou a čistenia odpadových vôd
2.3.3	Prispievať k ochrane lesov a poľnohospodárskej pôdy

Poznámka: Opatrenie 2.3.2 sa týka Strategicko-programovej časti pre IÚS UMR Liptov 2030.

Opatrenie 2.3.1

Podporovať zastavenie poklesu biodiverzity, strát biotopov, poškodzovanie ekosystémov a degradácie krajiny

- zabrániť ďalšiemu zhoršeniu stavu zachovania významných druhov a stratám prioritných a inak významných biotopov,
- participatívne vypracovať Integrovaný plán obnovy udržateľnej krajiny a zabrániť ďalšiemu narušovaniu charakteristického rázu liptovskej krajiny,
- realizovať analýzu problémov, bariér a príležitostí pre integrovaný systém spoločného spravovania prírody a krajiny z pohľadu vlastníkov, správcov a užívateľov územia a ich záujmových skupín,
- navrhnúť systém pravidelného komplexného monitorovania udržateľnosti územia – prírody, krajiny a ekosystémových služieb,
- podporovať tvorbu prirodzených krajinných prvkov, ktoré môžu slúžiť ako ekokoridory,
- metodicky podporovať územný rozvoj samospráv (zmeny a doplnky územných plánov) v zmysle integrovaného manažmentu krajiny vrátane podpory vytvárania krajinnno-ekologických plánov,
- obnovovať najcennejšie časti prírodného dedičstva (druhových populácií, biotopov, segmentov krajiny),
- zabezpečiť ochranu krajiny pred šírením invázných a nepôvodných druhov a zabezpečiť odstraňovanie invázných druhov rastlín,
- zlepšiť spoluprácu so ŠOP SR a správami národných parkov s cieľom zlepšiť manažment národných parkov prostredníctvom rád národných parkov vrátane urýchlenia prijatia zonácií národných parkov.

Opatrenie 2.3.2

Podporovať ochranu vôd, zásobovanie pitnou vodou a čistenia odpadových vôd

- spracovať, zverejniť a implementovať koncepciu ochrany, zadržiavania a využívania vôd,
- spracovať projekt revitalizácie vodných tokov na území sídiel a ich bezprostredného okolia,
- zabezpečiť dopracovanie projektových dokumentácií pre územia ohrozené povodňami,
- zrealizovať protipovodňové opatrenia,
- zabezpečiť ochranu existujúcich zdrojov povrchových a podzemných vôd,
- rekonštruovať a intenzifikovať existujúce vodárenské zdroje podzemných vôd pri súčasnom zabezpečení splnenia požiadaviek na ich kvalitatívnu a kvantitatívnu ochranu,
- podporovať budovanie nových vodárenských zdrojov podzemných vôd,
- zabezpečovať zvýšenie retencie vody v území,
- zvýšiť podiel zásobovania obyvateľstva pitnou vodou verejnými vodovodmi na základe výsledkov analýzy zásobovania pitnou vodou a zistenia kapacity existujúcich vodojemov,
- podporovať výstavbu, rekonštrukciu a údržbu verejnej vodárenskej infraštruktúry (riešenie zásobovania pitnou vodou, riešenie čistenia komunálnych odpadových vôd v oblastiach s nízkym podielom odkanalizovania),
- zavádzať alternatívny spôsob nakladania s odpadovými vodami tam, kde nie je vybudovaná kanalizačná sieť (domové čističky odpadových vôd).

Opatrenie 2.3.3

Prispievať k ochrane lesov a poľnohospodárskej pôdy

- pri aktualizácii alebo vypracovaní územno – plánovacích dokumentácií prioritizovať ochranu lesov a poľnohospodárskej pôdy do záväznej časti územných plánov miest a obcí v regióne,
- zabezpečiť ochranu a udržateľnú obnovu lesa podľa podmienok biotopov, prirodzeného drevinového zloženia, multifunkčného využitia, vhodného manažmentu a očakávaných dopadov zmeny klímy,
- v lesnom prostredí realizovať protierózne, vodozádržné, brehoochranné a podobné opatrenia,
- zabezpečiť ochranu poľnohospodárskej pôdy pred zástavbou, nevhodnou urbanizáciou a infraštruktúrou ako skladovacie priestory, dopravné stavby a i.
- zabrániť vysychaniu poľnohospodárskej pôdy a podporovať napr. zakladanie remízok v poľnohospodárskej krajine,
- zmierniť povrchový odtok vytváraním vsakovacích území na poľnohospodárskych plochách agrotechnickými opatreniami.

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	• Podiel obyvateľov napojených na kanalizáciu s čistením odpadových vôd • Podiel vodných útvarov v dobrom stave • Podiel poľnohospodárskej pôdy s ekologickým hospodárením
Voliteľné	• Vypracovaný integrovaný plán obnovy udržateľnej krajiny s osobitným cieľom zachovania charakteristického rázu liptovskej krajiny • Vypracovaný projekt revitalizácie vodných tokov na území sídiel a ich bezprostredného okolia

Špecifický cieľ 2.4 Zlepšovať kvalitu ovzdušia a znížiť produkciu skleníkových plynov

Východisková situácia: Situácia s kvalitou ovzdušia v regióne Liptov, najmä však v okrese a meste Ružomberok, nie je priaznivá, aj keď za posledné roky sa situácia u najväčšieho znečisťovateľa Mondi SCP investovaním do moderných technológií významne zlepšila.

V najbližších rokoch dôjde prijímanými opatreniami proti znečisťovaniu ovzdušia z lokálneho vykurovania, dopravy, priemyselných zdrojov, ťažbou piesku a kameňa k zníženiu existujúcich koncentrácií škodlivín v ovzduší, a tým aj k zníženiu vplyvov na zdravie obyvateľov a zraniteľných ekosystémov. Dôjde tiež k znížovaniu produkcie a zvyšovaniu sekvencie skleníkových plynov, ktoré umožní naplnenie požiadaviek Zelenej dohody (Green Deal) a ďalších požiadaviek EÚ na obdobie rokov 2021-2027 a zníženie emisií oxidu uhličitého o 55 % do roku 2030 na úroveň z roku 1990 (Fit for 55 v rámci Zelenej dohody). Jednou z hlavných oblastí, ktoré tiež prispievajú k očakávanej zmene, je energetika, a to prostredníctvom zmien palivovej základne a energetických úspor vrátane zvýšenia energetickej efektivity budov zvýšením podielu OZE, uskladňovaním elektriny atď.

Kľúčovou úlohou regiónu bude iniciovať spoluprácu v tejto oblasti, monitoring a koordináciu prijímania opatrení.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
2.4.1	Znižovať emisie zo zdrojov znečistenia ovzdušia
2.4.2	Prispievať k zlepšeniu bilancie skleníkových plynov

Opatrenie 2.4.1**Znižovať emisie zo zdrojov znečistenia ovzdušia**

- zaviesť a udržiavať systém monitorovania kvality ovzdušia a o výsledkoch monitorovania pravidelne informovať obyvateľov,
- vypracovať, implementovať a vyhodnocovať koncepčný dokument s návrhom systémových opatrení na znížovanie znečistenia ovzdušia,
- participovať na spoločných projektoch so zapojením krajov/vojvodstiev, univerzít, mimovládnych organizácií, podnikov i verejnosti,
- spolupracovať na zlepšovaní kvality ovzdušia v oblastiach s riadenou kvalitou ovzdušia s využitím medzinárodných a národných projektov (napríklad program LIFE),
- podporovať výmeny kotlov na tuhé palivo v domácnostiach vrátane podpory sociálne slabších obyvateľov, ktorí nedosiahnu na štandardné podmienky financovania výmeny kotlov.

Opatrenie 2.4.2**Prispievať k zlepšeniu bilancie skleníkových plynov**

- využívať metodickú podporu a koordináciu v oblasti mitigačných opatrení s cieľom znížovania produkcie skleníkových plynov v sídlach (nízkouhlíková stratégia Žilinského kraja, podpora tvorby SECAP, komunitnej energetiky a i.),
- spracovať a implementovať nízkouhlíkovú stratégiu pre mestá a obce a podporovať princípy prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo,
- vybudovať a podporovať regionálne centrum udržateľnej energetiky,
- identifikovať a využívať možnosti zachytávania uhlíka s dôrazom na prírodu blízke opatrenia (ochrana rozsiahlejších starých lesov, mokradí a pod.),

- zabezpečovať komplexné riešenia na znižovanie emisií oxidu uhličitého a ďalších skleníkových plynov do roku 2030,
- dosahovať znižovanie produkcie skleníkových plynov pri výrobe energie (zvyšovanie účinnosti pri výrobe energie, zámena palív, energetické využívanie odpadov, uskladňovanie elektriny atď.),
- podporovať využívanie energií z obnoviteľných zdrojov a zabezpečiť zvyšovanie podielu obnoviteľných zdrojov v domácnostiach a vo verejných objektoch,
- zvyšovať energetickú efektívnosť verejných budov a dosahovať energetické úspory budov v majetku alebo správe miest a obcí vrátane rozširovania obnoviteľných zdrojov energie (OZE),
- zabezpečovať výsadbu a regeneráciu izolačnej zelene oddeľujúcej obytnú zástavbu od priemyselných stavieb, komerčných areálov alebo frekventovaných dopravných koridorov,
- podporovať budovanie protihlukových stien a bariér a realizáciu protihlukovej výsadby v meste,
- koordinovať riadenie svetelnej signalizácie na križovatkách ako tzv. "zelené vlny".

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	• Oblasť riadenia kvality ovzdušia – ORKO • Emisie znečisťujúcich látok
Voliteľné	• Priemerná ročná koncentrácia znečisťujúcej látky NO₂ v ovzduší v mikrogramoch na meter kubický (µg/m³) • Priemerná ročná koncentrácia znečisťujúcej látky PM 2,5 v ovzduší v mikrogramoch na meter kubický (µg/m³) • Priemerná ročná koncentrácia znečisťujúcej látky PM10 v ovzduší v mikrogramoch na meter kubický (µg/m³) • Počet prekročení dennej limitnej hodnoty pre PM10 za rok

Špecifický cieľ 2.5

Zavádzať princípy obehového hospodárstva a cirkulárnej ekonomiky a zlepšovať nakladanie s odpadom

Východisková situácia: Región Liptov je v Žilinskom kraji lídrom v triedení odpadu. V tomto trende treba pokračovať a podporovať recykláciu všetkých komponentov. Najväčším ohrozením je uzavretie skládok tuhého komunálneho odpadu v obidvoch jadrových mestách a vývoz tuhého komunálneho odpadu (TKO) mimo región s uzatvorenými kontraktmi len do roku 2030 (v prípade Liptovského Mikuláša do Martina a v prípade Ružomberka do Prešova). Výstavba nových skládok TKO nie je žiadúca z hľadiska cieľov EÚ v oblasti nakladania s TKO ani kvality životného prostredia. V oboch jadrových mestách územné plány zakazujú budovať zariadenia na splyňovanie TKO. Je potrebné čo najskôr nájsť dlhodobé koncepčné riešenie pre tento problém, rovnako ako podporiť potrebnú zmenu v nakladaní s komunálnym odpadom s cieľom predchádzať vzniku odpadov a znížiť mieru jeho skládkovania v prospech jeho energetického a materiálového zhodnocovania.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
2.5.1	Podporovať predchádzanie vzniku odpadov
2.5.2	Podporovať aktivity a technológie pre opätovné využitie odpadov
2.5.3	Podporovať zhodnocovanie odpadov v súlade s EÚ legislatívou

Poznámka: Opatrenia 2.5.1 a 2.5.2 sa týkajú Strategicko-programovej časti pre IÚS UMR Liptov 2030.

Opatrenie 2.5.1

Podporovať predchádzanie vzniku odpadov

- viesť informačno-propagačnú kampaň na predchádzanie vzniku odpadu, podporu triedenia odpadu a prípravu na opätovné použitie odpadu,
- realizovať osvetové aktivity v oblasti predchádzania vzniku biologicky rozložiteľných komunálnych odpadov formou podpory domáceho kompostovania,

- propagovať a podporovať kompostovanie biologicky rozložiteľného odpadu v domácnostiach, v stravovacích zariadeniach aj v prevádzkach zariadení cestovného ruchu dobudovať, vybaviť technikou a modernizovať miestne kompostárne,
- rozšíriť systém zberu biologicky rozložiteľného odpadu
- začleniť zásady obehového hospodárstva do verejného obstarávania samospráv.

Opatrenie 2.5.2

Podporovať aktivity a technológie pre opätovné využitie odpadov

- zapájať región a samosprávy do inovačných projektov v oblasti obehového hospodárstva,
- podporovať budovanie siete reuse centier – centier opätovného využitia odpadov.

Opatrenie 2.5.3

Podporovať zhodnocovanie odpadov v súlade s EÚ legislatívou

- vykonávať pravidelný monitoring množstva a štruktúry odpadov a zverejňovať jeho výsledky,
- spracovať a zaviesť osobitný systém odmien motivujúci predchádzať vzniku odpadu a nakladaniu s odpadom v súlade s legislatívou,
- spracovať a zaviesť systém množstvom zberu odpadov,
- podporovať prevádzkovateľov skládok pri uzatváraní skládok tuhého komunálneho odpadu v regióne.
- podporovať riešenia zamerané na znižovanie zneškodňovaného množstva komunálnych odpadov na skládkach odpadov,
- podporovať budovanie regionálnych centier zhodnocovania odpadu a riešenia problematiky materiálového a energetického zhodnocovania odpadu (vrátane zariadení na materiálové a energetické zhodnocovanie).
- pravidelne monitorovať kvalitu životného prostredia, spracovať systém zberu informácií o kvalite životného prostredia, čiernych skládkach a podobne, pravidelne informovať občanov o jeho vývoji,
- zabezpečovať odstránenie nezákonne uloženého komunálneho odpadu (čiernych skládok),
- podporovať zber a triedenie odpadov vrátane modernizácie techniky na manipuláciu s odpadom a budovania zberných dvorov, triediacich liniek na zmesový komunálny odpad a recyklačných liniek,
- dovybaviť domácnosti kontajnermi na triedenie komunálneho odpadu v rodinných domoch,
- realizovať výstavbu uzamykateľných stojísk na sídliskách pre nádoby na triedenie komunálneho odpadu vrátane siete podzemných a polopodzemných kontajnerov,
- zefektívniť systém triedeného zberu odpadu z papiera, skla a plastov v podnikateľskej sfére (verejné inštitúcie, školské zariadenia a i.),
- byť aktívni v likvidácii starých environmentálnych záťaží a regenerácii kontaminovaných lokalít,

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	• Podiel zmesového komunálneho odpadu ukladaného na skládky • Množstvo zmesového odpadu a množstvo vytriedeného odpadu v kilogramoch na obyvateľa/rok
Voliteľné	• Podiel triedenia, recyklácie, energetického zhodnotenia a skládkovania v nakladaní s odpadmi • Množstvo zhodnoteného odpadu kompostovaním odpadu

Špecifický cieľ 2.6

Rozvíjať environmentálnu výchovu, vzdelávanie a osvetu a zvyšovať environmentálne povedomie občanov

Východisková situácia: Napriek tomu, že potenciál Liptova je práve v udržateľnom využití prírodného potenciálu, v regióne nie sú vybudované podporné štruktúry pre jeho ochranu a komplexné riadenie tohto využívania. Prijímanie strategických environmentálne udržateľných opatrení pre región si v súčasnosti vyžaduje aktívne zapojenie verejnosti. Je to aj z dôvodu, že veľká časť verejnosti v regióne stále odmieta niektoré zelené riešenia ako energetické využitie komunálneho odpadu, obmedzenie individuálnej automobilovej dopravy a intenzívneho cestovného ruchu z dôvodu ochrany prírody, inštaláciu OZE, zníženie intenzity lesníctva a poľovníctva, niektoré adaptačné opatrenia atď. Ako riešenie je potrebné navrhnúť a realizovať dlhodobú a systematickú osvetu a nastaviť systém pre environmentálne vzdelávanie a výchovu pre všetky vekové kategórie. Takýmto spôsobom sa zabezpečí, že sa verejnosť bude aktívne podieľať na prevencii a riešení kľúčových environmentálnych problémov regiónu.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
2.6.1	Zavádzať a podporovať systém environmentálneho vzdelávania, výchovy a osvetu (EVVO)
2.6.2	Organizovať osvetové aktivity pre verejnosť

Opatrenie 2.6.1

Zavádzať a podporovať systém environmentálneho vzdelávania, výchovy a osvetu (EVVO)

- využívať metodickú podporu Žilinského kraja podľa koncepcie EVVO Žilinského kraja, podporu miestnej Agendy 21 a podporu environmentálneho manažmentu (napr. EMAS),
- podporovať vzdelávacie aktivity a osvetu propagujúce zásady udržateľného rozvoja,
- vytvoriť kooperačné partnerstvá s inými subjektmi zaoberajúcimi sa EVVO (napríklad ŠOP SR, mimovládne organizácie, školy a i.) a realizovať spoločné vzdelávacie programy vrátane vybudovania tzv. Environmentálneho centra,
- využívať možnosti cezhraničnej a medzinárodnej spolupráce v oblasti environmentálneho manažmentu, inovácií a zapojenia verejnosti do rozhodovania.

Opatrenie 2.6.2

Organizovať osvetové aktivity pre verejnosť

- podporovať budovanie a zabezpečiť prevádzku ekocentier pre širokú verejnosť,
- metodicky podporovať subjekty aktívne v EVVO oblasti v regióne,
- zvyšovať záujem verejnosti o ochranu a tvorbu životného prostredia,
- dlhodobo a systematicky realizovať informačné kampane v oblastiach, kde sa dá predpokladať nízka miera prijatia riešenia verejnosťou, ako napr. výstavba zariadenia na energetické využitie odpadov, znižovanie ťažby dreva v chránených územiach, odstrel medveďa z dôvodu ohrozenia bezpečnosti civilného obyvateľstva a i.,
- realizovať rôzne typy zážitkových aktivít pre verejnosť (pre školy, pre rodiny s deťmi, pre dospelých),
- podporovať EVVO na školách a v neformálnom vzdelávaní.

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	• Počet uskutočnených aktivít zameraných na podporu EVVO
Voliteľné	• Počet uskutočnených aktivít zameraných na podporu EVVO organizovaných organizáciami mesta ročne • Počet uskutočnených aktivít zameraných na podporu EVVO organizovaných v MŠ, ZŠ, SŠ a ďalšími organizáciami (podnikateľský sektor, akademický sektor, verejná správa, tretí sektor) ročne.

PRIORITA 3: Infraštruktúra

Strategický cieľ

3. Budovať a udržiavať infraštruktúru podporujúcu udržateľnú mobilitu, energetickú efektívnosť a technickú vybavenosť zlepšujúcu kvalitu života

Špecifické ciele	
3.1	Zabezpečovať udržateľnú mobilitu v sídlach aj medzi nimi
3.2	Zlepšovať dostupnosť energetickej infraštruktúry
3.3	Zlepšovať digitálnu dostupnosť v sídlach a podporovať rozvoj „informačnej spoločnosti“

Špecifický cieľ 3.1

Zabezpečovať udržateľnú mobilitu v sídlach aj medzi nimi

Východisková situácia: Na území Žilinského kraja sa vykonáva druhý najvyšší objem výkonov cestnej nákladnej dopravy v SR, čo súvisí s polohou kraja, s jeho cezhraničnými väzbami, a čo sa týka aj regiónu Liptov v súvislosti s diaľnicou D1.

V regióne Liptov existujú riedko osídlené územia, v ktorých autobusové spoje pravidelnej verejnej dopravy prepravujú minimálne množstvo cestujúcich, aj to len v občasných frekvenciách. V súčasnosti sa nehospodárne autobusové spoje rušia a v budúcnosti budú nahradzané nízkokapacitnými autobusmi na zavolanie.

Dopyt po železničnej osobnej doprave v Žilinskom kraji mal v období do konca roku 2014 stagnujúcu až klesajúcu tendenciu. Od roku 2015 bol zaznamenaný nárast počtu prepravených osôb v železničnej osobnej doprave, ktorý spôsobilo zavedenie bezplatnej prepravy v novembri 2014. Od roku 2017 vývoj prepravy osôb so zostávajúcimi krajinami stagnuje.

Regionálna cestná sieť sa vyznačuje výskytom bodových a líniových závad, kritických nehodových lokalít a nedoriešenou problematikou kvality existujúcich cestných prietahov cez obce, resp. výstavbou obchvatov na cestách II. a III. triedy.

Očakávané zlepšenie dopravnej dostupnosti nastane realizáciou infraštruktúrnych, prevádzkovo-organizačných projektov cestnej, železničnej a cyklistickej dopravy a realizáciou IDS projektov (projekty integrovaného dopravného systému). V uvedenom kontexte sa za kľúčové považuje: kompletizácia a digitalizácia siete diaľnice D1 a jej odpočívadiel, rekonštrukcie prietahov a realizácie obchvatov na cestách I. až III. triedy, modernizácia železníc a železničných staníc a zabezpečenie pravidelnej regionálnej medzinárodnej leteckej dopravy z Letiska Žilina.

V decembri 2019 bola oznámená európska Zelená dohoda, ktorá reprezentuje stratégiu, prostredníctvom ktorej sa má do roku 2050 dosiahnuť klimatická neutralita. Následný súbor návrhov na revíziu a aktualizáciu právnych predpisov EÚ Fit 55 uvádza záväzok zníženia emisií uhlíka o 55% (1990/2030). Dohody priamo premietne na špecifický cieľ atraktivity nízkoemisnej cestnej dopravy a nemotorovej dopravy.

Proces zmeny je nastavený na zvrátenie dlhodobého trendu poklesu prepravných výkonov verejnej prepravy osôb. V cieľovom stave sa očakáva zníženie dopravnej záťaže na cestnej sieti, zníženie objemov produkcie škodlivín dopravou a v konečnom dôsledku zlepšenie kvality životného prostredia.

V uvedenej kategórii zmien regionálna a mestská samospráva dosiahne požadovaný stav nákupom nízko- alebo bezemisných vozidiel vo verejnej hromadnej preprave osôb, podporou lokalizácie servisnej vybavenosti pre elektromobilitu, vytváraním priaznivých podmienok pre vznik a fungovanie nízko- a bezemisných zón v osídlení. Sem patrí aj pokračujúca podpora pre cyklistickú a pešiu dopravu výstavbou cyklistických a cyklistických/peších komunikácií v mestských aglomeráciách a cykloturistických tras v extraviláne sídiel.

Vzájomný pomer počtu vozidiel so spaľovacím motorom a vozidiel s elektrickým a hybridným pohonom je značne nevyrovnaný. Viac ako stonásobne viac je osobných automobilov a motorových vozidiel so spaľovacím motorom. Rozvoj nízko- a bezemisnej mobility ovplyvňuje najmä vybavenosť potrebná pre prevádzku vozidiel s alternatívnym pohonom. Vzhľadom na skoro nulové zastúpenie vozidiel s vodíkovým pohonom v premávke v SR ide o infraštruktúru viazanú najmä na elektromobilitu (nabíjacie stanice, servisy pre elektromobily). V európskom porovnaní poskytovania služieb elektromobility (z registrácií elektrických vozidiel, vyspelosti nabíjacej infraštruktúry a z vládnych stimulov) je SR zaradená medzi najmenej pripravené štáty.

Nastane stav uplatnenia mobility vnímanej ako služby založenej na prevádzkovaní vzájomne zosúladeného a previazaného IDS systému (infraštruktúra a služby autobusovej, železničnej, leteckej, cyklistickej a pešej dopravy). Kľúčovým aspektom mobility ako služby je posun spôsobu dopravy od osobného vlastníctva k mobilite poskytovanej ako služba s kombináciou dopravných služieb od poskytovateľov verejnej a súkromnej dopravy, za ktorú môžu zákazníci platiť prostredníctvom jedného účtu. Zavedené bude integrované plánovanie cesty, platby na princípe jedného nákupu a inteligentné prvky riadenia a vzájomného previazania dopravy.

Posledné roky dopravná infraštruktúra v navštevovaných turistických a rekreačných lokalitách nemá dostatočnú priepustnosť a vytvára zápchy. Rovnako problematické je aj parkovanie pri turistických bodoch záujmu. Turistická cyklomobilita sa každoročne zlepšuje, ale je poznačená nedostatkom cyklochodníkov medzi turistickými bodmi záujmu v požadovanom štandarde. Turistickú cyklomobilitu má v agende Oblastná organizácia cestovného ruchu Región Liptov ako súčasť konceptu Cykloregión Liptov, ktorá okrem obnovy a údržby cykloznačenia a cykloinfraštruktúry podporuje aj vytyčovanie nových cyklotrás a cyklookruhov a budovanie turistickej infraštruktúry pre cykloturistov.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
3.1.1	Priebežne obnovovať, modernizovať a budovať miestne komunikácie a dopravnú infraštruktúru tak, aby podporovala udržateľný rozvoj sídiel
3.1.2	Vytvárať podmienky pre rozvoj parku dopravných prostriedkov na alternatívny pohon
3.1.3	Podporovať zriadenie nízkoemisných a bezemisných zón s použitím systémov inteligentnej mobility
3.1.4	Zvyšovať záujem o nemotorovú cyklistickú dopravu rozširovaním hlavnej a doplnkovej infraštruktúry
3.1.5	Podporovať záujem o využívanie verejnej osobnej dopravy zvyšovaním jej kvality a znižovaním CO ₂
3.1.6	Navrhovať, zavádzať a prioritne podporovať systém intermodálnej dopravy medzi hlavnými turistickými bodmi záujmu a rekreačnými centrami vrátane parkovacej politiky
3.1.7	Zvyšovať bezpečnosť cestnej premávky a pešej dopravy

Poznámka: Opatrenia 3.1.2, 3.1.4 a 3.1.6 sa týkajú Strategicko-programovej časti pre IÚS UMR Liptov 2030.

Opatrenie 3.1.1

Priebežne obnovovať, modernizovať a budovať miestne komunikácie a dopravnú infraštruktúru tak, aby podporovala udržateľný rozvoj sídiel

- priebežne monitorovať stav a kvalitu cestných komunikácií,
- vypracovať a aktualizovať Generel dopravy miest a centier turizmu a príslušné dopravnoplánuvacie a územnoplánovacie dokumenty tak, aby boli v súlade s aktuálnymi územnoplánovacími a strategickými dokumentmi SR a vyššieho územného celku
- priebežne obnovovať, modernizovať a budovať miestne komunikácie a dopravnú infraštruktúru, tak aby podporovala udržateľný rozvoj sídiel
- podporovať výstavbu diaľnic a rýchlostných ciest s cieľom dobudovania nadradenej cestnej siete, ktorá zabezpečí napojenie regiónu na sieť TEN-T a to najmä D1 a R1 (Banská Bystrica - Ružomberok - Ivachnová);
- vypracovať a aktualizovať digitálnu technickú evidenciu miestnych komunikácií a peších chodníkov,
- koordinovane vypracovať akčný plán údržby a rekonštrukcie cestných komunikácií v spolupráci s Regionálnou správou ciest, Slovenskou správou ciest a Národnou diaľničnou spoločnosťou (NDS),
- investične pripraviť a zrealizovať obchvaty miest a obcí podľa projektových dokumentácií,
- priebežne dobudovať, rekonštruovať a opravovať existujúcu cestnú sieť vrátane mostných objektov tak, aby podporovala hospodársky rozvoj miest a zlepšovala priepustnosť cestných komunikácií,
- odstraňovať bodové závady a kritické nehodové lokality,
- rekonštruovať prieťahy ciest cez obce,
- realizovať koordináciu a údržbu križovatiek na ceste prvej triedy I/18,
- realizovať konštrukčno-technické úpravy úrovňových križovatiek,
- osvetľovať priechody pre chodcov,
- dobudovať sieť parkovísk a garáží v mestách,
- modernizovať dopravné zariadenia,
- spracovať a aktualizovať Konceptiu mestskej parkovacej politiky a nastaviť ju tak, aby bola priateľská k občanom a návštevníkom,
- spracovať revíziu dopravného značenia a podľa potreby ho dopĺňať a obnovovať vodorovné a zvislé dopravné značenie,

- zvyšovať bezpečnosť zraniteľných účastníkov cestnej premávky (odstránenie úzkych miest v pešej doprave, odstraňovanie bariér pri prestupovaní atď.) a cestnej motorovej dopravy, minimalizovať jej negatívne vplyvy na obyvateľstvo a životné prostredie,
- zabezpečovať bezbariérovosť na miestnych komunikáciách (úpravy priechodov pre chodcov),
- dobudovať a rekonštruovať chodníky pre peších v mestách a obciach,
- osádzať prvky upokojenia dopravy na vstupných komunikáciách do miest a obytných zón,
- zavádzať zariadenia Inteligentných dopravných systémov na cestnej sieti a križovatkách, na železničnej sieti, na termináloch, prestupných bodoch a zastávkach Intermodálneho dopravného systému (IDS).

Opatrenie 3.1.2

Vytvárať podmienky pre rozvoj parku dopravných prostriedkov na alternatívny pohon

- podporovať rozvoj servisnej infraštruktúry pre elektromobilitu a vodíkovú mobilitu vrátane nákupu a umiestňovania nabíjajúcich staníc,
- podporovať rozvoj servisnej infraštruktúry pre nákladné vozidlá na vodíkový pohon, vodíkové čerpace stanice lokalizované prioritne na cestnej TEN-T,
- rozvoj prímestskej, mestskej hromadnej dopravy a nekonvenčných autobusov na zavolanie realizovať na báze vozidiel s alternatívnym pohonom.

Opatrenie 3.1.3

Podporovať zriadenie nízkoemisných a bezemisných zón s použitím systémov inteligentnej mobility

- podporovať zriaďovanie nízkoemisných a bezemisných zón v mestách, obciach a v rekreačnom území,
- podporovať reštrikcie voči osobným automobily so spaľovacím motorom v nízkoemisných zónach,
- podporovať zriadenie obytných zón v mestách a obciach s upraveným dopravným režimom (napr. trendových Zón 30),
- podporovať stavebné úpravy obytných ulíc,
- podporovať dopravnú obsluhu zón nízkoemisnou a bezemisnou dopravou,
- začať využívať dostupné SMART technológie v statickej doprave,
- zavádzať do praxe technologické zariadenia a kompletne inteligentné dopravné systémy na sieti ciest a železníc.

Opatrenie 3.1.4

Zvyšovať záujem o nemotorovú cyklistickú dopravu rozširovaním hlavnej a doplnkovej infraštruktúry

- vypracovať, implementovať a aktualizovať komplexné strategické a koncepcné dokumenty vrátane projektovej dokumentácie pre oblasť cyklistickej a nemotorovej dopravy v mestách a v regióne v súlade s koncepcným dokumentom kostrovej siete Žilinského kraja,
- podporovať, realizovať a udržiavať cyklistické, cyklistické/pešie komunikácie a ich značenie,
- zabezpečiť rekonštrukciu, modernizáciu a výstavbu infraštruktúry pre nemotorovú dopravu (cyklistické komunikácie, doplnková cyklistická infraštruktúra a vybavenosť – chránené parkoviská pre bicykle a parkovacie zariadenia typu Park&Ride, odstavné zariadenia, cyklostojany, odpočívadlá, servisné miesta, garáže, systémy automatickej požičovne bicyklov – bike sharing, hygienické zariadenia, nabíjacie stanice pre e-biky, dopravné značenie, informačný systém a i.),
- zvyšovať bezpečnosť cyklistickej dopravy,
- podporovať budovanie Vážskej cyklomagistrály,
- realizovať zariadenia umožňujúce prepravu bicyklov v železničnej a autobusovej doprave,
- propagáciou a osvetou zvyšovať atraktivitu cyklistickej dopravy.

Opatrenie 3.1.5

Podporovať záujem o využívanie verejnej osobnej dopravy zvyšovaním jej kvality a znižovaním CO₂

- zlepšovať infraštruktúru verejnej osobnej dopravy,
- zavádzať kontroly a monitorovania autobusov verejnej hromadnej dopravy,
- modernizovať vozidlový park verejnej hromadnej dopravy,
- zavádzať autobusy na zavolanie ako súčasť konceptu mobility na zavolanie pre nízkoosídlené lokality,
- podporovať, modernizovať, debarierizovať a dekarbonizovať vozový park verejnej hromadnej dopravy,

- zabezpečiť vyššiu kvalitu dopravy pre osoby so zníženou schopnosťou pohybu alebo orientácie vrátane debarierizácie,
- dopĺňať a modernizovať zastávky verejnej osobnej dopravy,
- propagáciou a osvetou zvyšovať atraktivitu verejnej osobnej dopravy,
- zavádzať zariadenia Inteligentných dopravných systémov vo vozidlách verejnej osobnej dopravy.

Opatrenie 3.1.6

Navrhovať, zavádzať a prioritne podporovať systém intermodálnej dopravy medzi hlavnými turistickými bodmi záujmu a rekreačnými centrami vrátane parkovacej politiky

- realizovať riadiace centrum Intermodálneho dopravného systému (IDS) vrátane parkovacej politiky a inteligentnej mobilnej aplikácie pre koncových užívateľov;
- rekonštruovať cestné komunikácie a odstavné plochy vrátane parkovísk zabezpečujúce prístup do turisticky atraktívnych zón, rekreačných oblastí a k turistickým bodom záujmu,
- podporovať stavby, modernizácie a elektrifikácie železničných tratí v rámci systému integrovanej intermodálnej dopravy (IDS),
- podporovať modernizáciu vozového parku železničnej dopravy,
- podporovať rekonštrukciu a modernizáciu železničných tratí, vybavenosti železničných a autobusových staníc a ich bezprostredného okolia,
- podporovať a realizovať výstavbu debarierizovaných terminálov IDS ako moderných prestupných bodov integrujúcich prevádzku železničných a autobusových staníc a nástupných cyklistických bodov s dostatkom miest na parkovanie,
- podporovať nízkoemisné a bezemisné dopravné riešenia na území národných parkov a lokalít európsky a svetovo významného kultúrneho a prírodného dedičstva,
- podporovať a realizovať digitalizovanú výstavbu záchytných, odstavných a parkovacích plôch integrovanej autobusovej dopravy, doplnkovej cyklistickej vybavenosti v mestách a obciach v okolí autobusových a železničných staníc, terminálov a prestupných bodov,
- vybudovať, udržiavať a modernizovať systém záchytných parkovísk pre jednodňových návštevníkov v rekreačných zónach a v turistických bodoch záujmu,
- dobudovať a rekonštruovať chodníky pre peších v rekreačných lokalitách a lokalitách s turistickým bodom záujmu,
- využiť odpočinkové a odstavné miesta na diaľniciach a rýchlostných komunikáciách pre komunikáciu s návštevníkmi regiónu Liptov,
- osádzať prvky upokojenia dopravy na vstupných komunikáciách do rekreačných oblastí,
- podporovať dobudovanie a rozvoj Letiska Aerodrome Jasná pri obci Gôtovany so statusom verejného medzinárodného letiska,
- z úrovne autorít cestovného ruchu v regióne podporovať modernizáciu a bezpečnosť letísk Poprad a Žilina v parametroch určených pre pravidelnú regionálnu medzinárodnú leteckú dopravu.

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	• Objem prepravy vo verejnej osobnej doprave (VOD) a integrovanej doprave (ID) Žilinského kraja v regióne Liptov • Monitoring kvality ovzdušia ovplyvnenej dopravou (lokálne znečistenie ovzdušia merané na monitorovacích staniciach v regióne Liptov) • Dĺžka nových komunikácií kostrovej siete Žilinského kraja vyhradených pre cyklistickú dopravu v regióne Liptov • Dĺžka nových/modernizovaných úsekov cestnej a železničnej siete v regióne Liptov
Voliteľné	• Rozsah Integrovanej dopravy Žilinského kraja na území regiónu Liptov

Špecifický cieľ 3.2

Zlepšovať dostupnosť energetickej infraštruktúry

Východisková situácia: Slovenská republika plní ciele prepojenosti prenosových sústav členských štátov EÚ do roku 2030 prijatých Radou EÚ. V oblasti infraštruktúry prenosu elektriny sú prioritou Slovenska projekty výstavby nových slovensko-maďarských a slovensko-českých cezhraničných prepojení a v oblasti infraštruktúry pre prepravu plynu je prioritným projektom dokončenie slovensko-poľského prepojenia.

Z pohľadu zelených riešení dopadov klímy na životné prostredie, ale aj rizík v distribúcii tepla spojených s vojnovým konfliktom na Ukrajine a najmä závislosti domácností na Liptove na vykurovaní plynom, bude nevyhnutný postupný

prechod na obnoviteľné zdroje energie (OZE) v oblasti vykurovania a zásobovania teplom. Mesto Ružomberok, centrálné zásobované teplom v podobe vodnej pary z Mondi SCP, je na túto zmenu pripravené najlepšie. Verejné osvetlenie, ako aj viaceré budovy vo vlastníctve verejnej správy a samosprávy v regióne neprešli znižovaním ich energetickej náročnosti, preto ich táto úprava v najbližších rokoch čaká. Bytové domy v súkromnom vlastníctve sú v oblasti znižovania energetickej náročnosti na tom lepšie.

Kľúčovými aktérmi pre zabezpečenie energetickej efektívnosti v oblasti elektroenergetiky v SR sú prevádzkovatelia prenosovej a distribučnej sústavy. V regióne Liptov je to spoločnosť Stredoslovenská energetika (SSE) a miestne (lokálne) distribučné sústavy. Pre rozvod plynu je to Slovenský plynárenský priemysel (SPP). Prevádzkovatelia distribučných sústav prispievajú k zvyšovaniu energetickej efektívnosti a znižovaniu strát prostredníctvom realizácie stavebných a technologických opatrení distribučných sústav vrátane budovania nových a obnovy starších vedení pre bezpečnosť a spoľahlivosť dodávok. V prípade plynu a jeho rozvodnej siete po vojnovom konflikte na Ukrajine budú v najbližších rokoch realizované viaceré zmeny.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
3.2.1	Podporovať rozvoj inžinierskych sietí a infraštruktúry prenosu a distribúcie elektriny a plynu
3.2.2	Vytvárať podmienky pre efektívny rozvoj v sektore vykurovania a chladenia
3.2.3	Zvyšovať energetické úspory samosprávy a obyvateľstva aj s využitím OZE

Poznámka: Opatrenie 3.2.3 sa týka Strategicko-programovej časti pre IÚS UMR Liptov 2030.

Opatrenie 3.2.1

Podporovať rozvoj inžinierskych sietí a infraštruktúry prenosu a distribúcie elektriny a plynu

- podporovať realizáciu trás a zdrojov diverzifikujúcich plynárenskú sústavu,
- podporovať projekty infraštruktúry vybudovanej na napäťovej úrovni 400 kV,
- podporovať obnovu a modernizáciu prenosovej sústavy v zmysle princípu primeranosti,
- podporovať obnovu, modernizáciu a rozširovanie distribučnej sústavy v zmysle princípu primeranosti,
- podporovať projekty infraštruktúry spoločného záujmu prenosu,
- podporovať obnovu, modernizáciu a rozširovanie plynárenskej sústavy.

Opatrenie 3.2.2

Vytvárať podmienky pre efektívny rozvoj v sektore vykurovania a chladenia

- podporovať výstavbu nových systémov diaľkového vykurovania a chladenia,
- modernizovať systémy diaľkového vykurovania a chladenia,
- navrhnúť a realizovať pilotné projekty na využitie geotermálnej energie na diaľkové vykurovanie,
- podporovať rozširovanie centrálného zásobovania teplom, zdroje tepla na báze biomasy a geotermálnej energie,
- podporovať získavanie solárnej energie vo verejných budovách vlastnených samosprávou,
- budovať a rekonštruovať v mestských objektoch tepelné hospodárstvo.

Opatrenie 3.2.3

Zvyšovať energetické úspory samosprávy a obyvateľstva aj s využitím OZE

- vypracovať a realizovať Koncepciu obnovy bytového fondu na území mesta,
- podporovať výstavbu nízkoenergetických budov na území obcí a miest,
- vypracovať energetické audity objektov vo vlastníctve samosprávy,
- projekčne pripravovať a realizovať zníženie energetickej spotreby v budovách vo vlastníctve samosprávy,
- podporovať projekty zlepšovania tepelno-technických vlastností bytových domov a verejných budov vo vlastníctve samosprávy formou zateplenia obvodových múrov a striech a výmeny okien s cieľom odstránenia systémových porúch bytových domov,
- modernizovať vykurovacie systémy vrátane rozvodov a hydraulického vyregulovania, inštalácie termoregulačných ventilov, inštalácie systémov merania a riadenia za účelom zníženia spotreby energie,
- podporovať modernizácie bytových domov – osvetlenie a rekonštrukcie výťahov za účelom zníženia

- spotreby energie,
- zabezpečiť modernizáciu, ekologizáciu a rozširovanie verejného osvetlenia vrátane rekonštrukcie rozvodov a výmeny výbojkových svietidiel za úsporné osvetlenie, napr. LED svietidlá,
- zefektívniť prevádzkový systém verejného osvetlenia.

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	• Podiel energie z OZE na konečnej energetickej spotrebe samosprávy (%)
Voliteľné	• Výdavky samosprávy na podporu OZE v eurách • Nové realizované projekty prenosovej a distribučnej elektrifikačnej sústavy v regióne • Dosiahnutá miera energetických úspor v bytových domoch • Energetická certifikácia významne obnovených budov – počet obnovených budov samosprávy s energetickým certifikátom/vyčíslené úspory na energiách

Špecifický cieľ 3.3

Zlepšovať digitálnu dostupnosť v sídlach a podporovať rozvoj „informačnej spoločnosti“

Východisková situácia: Víziou EÚ je verejná správa, ktorá bude otvorená, efektívna a inkluzívna a ktorá bude poskytovať cezhraničné, personalizované a používateľsky prívetivé elektronické verejné služby všetkým občanom a podnikateľom v EÚ. Pri dizajne a poskytovaní lepších služieb sa budú využívať inovatívne prístupy a moderné digitálne technológie v súlade s potrebami a požiadavkami občanov a podnikateľov.

Súčasný pokrytie územia SR bezdrôtovým širokopásmovým pripojením na internet je dominantne zabezpečené na úrovni siete 4G, v riedko osídlených oblastiach na úrovni siete 3G, prípadne bez pokrytia signálom. Z pohľadu rastúcich nárokov na digitalizáciu spoločnosti, ekonomiky a verejných služieb je potrebné budovať a udržiavať v prevádzke bezpečné, pevné a bezdrôtové siete širokopásmového pripojenia na internet. Postupné zvyšovanie produktivity služieb bude spojené s prenosom väčších objemov dát a využívaním nových technológií a metód umelej inteligencie, ktoré sú náročné na kvalitu digitálnej infraštruktúry, čo zvýši nároky na širokopásmové pripojenie na internet ešte viac, ako aj vyvolá prechod na úrovne 5G a vyššie, zároveň i pevné siete poslednej míle pripojenia na internet. Primárna zmena súčasného stavu sa uskutoční v oblasti kvalitatívnych parametrov širokopásmového pripojenia umožňujúceho rýchly, bezpečný a nekomplikovaný prenos veľkých objemov dát s nízkou úrovňou latencie.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
3.3.1	Podporovať rozvoj a skvalitnenie prenosovej kapacity infraštruktúry internetu, a tým zlepšovať prístup k informáciám a komunikačným technológiám
3.3.2	Skvalitňovať existujúce informačné služby samospráv a rozširovať ich služby digitálnym spôsobom

Opatrenie 3.3.1

Podporovať rozvoj a skvalitnenie prenosovej kapacity infraštruktúry internetu, a tým zlepšovať prístup k informáciám a komunikačným technológiám

- podporovať rozvoj pevných optických chrbticových sietí a sietí poslednej míle pripojenia na internet,
- podporovať zriadenie a rozširovanie metropolitnej siete,
- podporovať skvalitnenie súčasného plošného pokrytia vidieckeho územia mobilným širokopásmovým pripojením na internet signálom siete 4G,
- podporovať rozvoj pokrytia územia kraja mobilným širokopásmovým pripojením na internet signálom siete 5G a následných sietí,
- pri zachovaní vysokej triedy bezpečnosti zabezpečiť pre sieť a informačné systémy samosprávy aplikácie využívajúce „internet vecí“,
- realizovať a rozširovať verejnú Wi-Fi sieť vo verejných inštitúciách a vo verejnej hromadnej doprave.

Opatrenie 3.3.2

Skvalitňovať existujúce informačné služby samospráv a rozširovať ich služby digitálnym spôsobom

- modernizovať technické a softvérové vybavenie zasadacích miestností a kontaktných miest s občanmi,
- skvalitňovať, zefektívňovať a integrovať poskytovanie služieb v Centre služieb občanom (CSO) a v Turistických informačných centrách (TIC),
- zlepšiť dostupnosť služieb pre občanov v CSO a návštevníkov v TIC zvýšením počtu parkovacích miest, zlepšením možnosti parkovania bicyklov a i.,
- vybudovať zóny pre občanov v CSO a v TIC s prístupom na internet.

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	• Rýchly a superrýchly širokopásmový prístup domácností regiónu Liptov na internet a podiel na ŽSK
Voliteľné	

PRIORITA 4: Sociálna stabilita

Strategický cieľ

4. Dosiahnuť udržateľnú kvalitu života podporenú dostupnosťou sociálnych a zdravotných služieb, služieb bývania a bezpečným prostredím

Špecifické ciele	
4.1	Zabezpečovať moderné, dostupné, kvalitné a efektívne sociálne služby
4.2	Zabezpečovať moderné, dostupné, kvalitné a efektívne služby zdravotnej starostlivosti
4.3	Vytvárať zodpovedajúce podmienky pre bývanie pre všetky skupiny obyvateľov
4.4	Zvyšovať bezpečnosť obyvateľov a návštevníkov a zlepšovať ochranu ich života, zdravia a majetku

Špecifický cieľ 4.1

Zabezpečovať moderné, dostupné, kvalitné a efektívne sociálne služby

Východisková situácia: Demografické starnutie obyvateľstva a s tým súvisiace sociálne služby čaká v budúcnosti viacero zmien. Jednou z požadovaných zmien je vybudovanie moderných, kvalitných a dostupných sociálnych služieb. Prioritne je potrebné zvýšiť úroveň a dostupnosť služieb s dôrazom na prácu s komunitou a zaviesť komplexný prístup v riešení sociálnych problémov prostredníctvom spolupráce: zapájaním do spolupráce špecializovaných kľúčových aktérov v regióne, podporou dobrovoľníckej služby a zohľadňovaním individuálnych potrieb pri poskytovaní sociálnych služieb.

Problematickou v oblasti sociálnych služieb je tiež potreba zvyšovania úrovne a dostupnosti sociálnych služieb s dôrazom na seniorov; slabá orientácia na prácu s komunitou; nízka úroveň spolupráce kľúčových aktérov pre zvýšenie komplexného prístupu v riešení sociálnych problémov, v predchádzaní sociálno-patologických javov a v prevencii telesného a duševného zdravia; chýbajúce zohľadnenie individuálnych potrieb pri poskytovaní sociálnych služieb; nedostatok služieb pre ľudí so špecifickými potrebami (marginalizované komunity s dôrazom na marginalizované rómske komunity); nedostatok pracovníkov pre terénne služby a nízka úroveň informovanosti občanov o poskytovaných sociálnych službách a súvisiacich zdravotných službách a ich poskytovateľoch v regióne.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
4.1.1	Skvalitňovať a rozvíjať infraštruktúru sociálnych služieb
4.1.2	Udržiavať a rozširovať služby pre seniorov, znevýhodnené osoby a ľudí v nepriaznivej sociálnej situácii a kontinuálne zvyšovať ich kvalitu
4.1.3	Zvyšovať kvalitu života MRK nachádzajúcich sa v nepriaznivých životných situáciách
4.1.4	Posilňovať prevenciu a podporu duševného a telesného zdravia
4.1.5	Rozširovať možnosti a vytvárať príležitosti pre podporu dobrovoľníctva
4.1.6	Zvyšovať atraktivnosť práce v sociálnych službách
4.1.7	Podporovať a posilňovať spoluprácu aktérov v oblasti komunitných služieb a komunitnej práce

Opatrenie 4.1.1

Skvalitňovať a rozvíjať infraštruktúru sociálnych služieb

- investovať do výstavby a modernizácie stavieb a vybavenia zariadení sociálnych služieb,

- rekonštruovať budovy a modernizovať vybavenie denných centier pre seniorov,
- rozvíjať infraštruktúru potrebnú pre poskytovanie nových a moderných druhov sociálnych služieb vrátane rodinných druhov služieb,
- vybaviť zariadenia sociálnych služieb tradičnými a inovatívnymi pomôckami (kreslá pre imobilných, antidekubitné matrace, evakuačné pomôcky a pod.),
- rekonštruovať existujúce zariadenia na zariadenia komunitného typu za účelom deinštitucionalizácie pobytových sociálnych služieb, služieb sociálno-právnej ochrany a sociálnej kurately,
- podporovať infraštruktúru pre špecializované služby,
- rekonštruovať, rozširovať a modernizovať vhodné stavebné objekty pre vytvorenie priestorových podmienok na poskytovanie a zabezpečenie komunitnej starostlivosti v súlade s princípmi deinštitucionalizácie,
- rekonštruovať a rozšíriť ubytovne pre sociálne slabých,
- zriadiť a prevádzkovať zariadenia núdzového bývania pre matky s deťmi, útulku pre ženy a matky s deťmi a ďalšie skupiny sociálne odkázaných obyvateľov,
- budovať a rozvíjať zázemie terénnych a ambulantných sociálnych služieb,
- podporovať výstavbu, rekonštrukciu a modernizáciu zariadení služieb starostlivosti o dieťa do troch rokov veku (jasle) v záujme zosúladenia rodinného a pracovného života s cieľom zvýšenia energetickej hospodárnosti budovy a zlepšenia materiálo-technického vybavenia,
- podporovať zariadenia a služby pre deti za účelom zosúladenia rodinného a pracovného života (jasle, škôlky, opatrovateľky detí),
- vytvárať a implementovať efektívne nástroje pre začleňovanie rodičov s malými deťmi na trh práce po návrate z rodičovskej dovolenky,
- podporovať transformáciu veľkokapacitných zariadení pre poskytovanie sociálnych služieb sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately SPODaSK s celoročným pobytom a rozvoj alternatívnych sociálnych služieb komunitného charakteru.

Opatrenie 4.1.2

Udržiavať a rozširovať služby pre seniorov, znevýhodnené osoby a ľudí v nepriaznivej sociálnej situácii a kontinuálne zvyšovať ich kvalitu

- zabezpečenie nástrojov na pravidelný monitoring a vyhodnocovania potrieb občanov, požiadaviek seniorov, znevýhodnených osôb a ľudí v nepriaznivej sociálnej situácii,
- poskytovať podporu vo forme poskytnutia priestorov na činnosť a finančných príspevkov pre kluby zdravotne postihnutých a kluby seniorov,
- podporovať využívanie moderných technológií v sociálnych službách,
- podporovať vznik partnerstiev na miestnej a regionálnej úrovni pri plánovaní opatrení v sociálnej oblasti,
- podporovať zrovnoprávnenie financovania verejných a neverejných poskytovateľov sociálnych služieb a vyššia miera zapájania neverejných poskytovateľov do poskytovania sociálnych služieb,
- podporovať integráciu poskytovaných sociálnych služieb s inými druhmi verejných služieb (ako napr. služby zamestnanosti, zdravotnej služby atď.) za účelom realizácie tzv. case managementu,
- podporovať inovatívne typy pobytových služieb na komunitnej úrovni,
- podporovať zriadenie integrovaného poradenského centra právnych služieb v oblasti sociálnych služieb a zdravotnej starostlivosti,
- podporovať vznik a fungovanie poskytovateľov schopných zabezpečovať potrebné spektrum sociálnych služieb, služieb sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately,
- posilňovať prácu s komunitou a scitlivovanie verejnosti k prijímateľom sociálnych služieb,
- podporovať a rozvíjať terénne formy sociálnych služieb, napĺňanie a využívanie informačného systému o poskytovaní sociálnych služieb,
- riešiť debarierizáciu a odstraňovať bariéry pre telesne, zrakovo, sluchovo a inak postihnutých vo verejných budovách a na verejných priestranstvách,
- podporovať prepravnú službu (sociálny taxík),
- podporovať projekty zabezpečujúce pomoc pre občanov bez prístrešia,
- organizovať prednášky v denných centrách a kluboch ZŤP osôb,
- podporovať prechod poskytovania sociálnych služieb sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately (SPODaSK) v zariadení na komunitnú formu a podporovať vytváranie vhodných priestorových podmienok pre poskytovanie tohto druhu služby,
- zlepšovať kvalitu služieb SPODaSK vrátane vzdelávania zamestnancov, prípravy prijímateľov, prípravy komunity a riešenia priestorových podmienok, v ktorých sa poskytuje príslušná starostlivosť.

Opatrenie 4.1.3**Zvyšovať kvalitu života MRK nachádzajúcich sa v nepriaznivých životných situáciách**

- podporovať terénnu sociálnu prácu v MRK komunitách formou zriaďovania a prevádzkovania komunitných centier s potrebným vybavením a zázemím pre terénne pracovníčky,
- realizácia projektov zameraných na osvetu v oblasti starostlivosti o zdravie, zvýšenie kultúrnej a národnej identity Rómov,
- rozvíjať spoluprácu a podporovať činnosť organizácií a združení zameraných na prácu s Rómami,
- zvýšiť finančnú gramotnosť, zamestnateľnosť a zamestnanosť príslušníkov MRK,
- podporiť prístup k zdravotnej starostlivosti a verejnému zdraviu vrátane preventívnej zdravotnej starostlivosti, zdravotníckej osvetu a k zlepšeniu štandardov hygieny bývania,
- podporovať zriaďovanie a fungovanie MOPS (miestnej občianskej poriadkovej služby).

Opatrenie 4.1.4**Posilňovať prevenciu a podporu duševného a telesného zdravia**

- podporovať zriadenie zdravotníckych centier prevencie podpory duševného a telesného zdravia,
- podporovať skvalitnenie vzdelávania a výchovy k zdravému životnému štýlu (vo všetkých vekových kategóriách obyvateľov vrátane výchovy k zdraviu na školách),
- zabezpečovať pravidelný monitoring a hodnotenie zdravotného stavu obyvateľov,
- zaviesť pozície školských a komunitných sestier,
- realizovať preventívne a terapeutické programy v oblasti duševného a telesného zdravia,
- podporovať rozvoj športu a športových aktivít ako preventívneho modelu podpory zdravia.

Opatrenie 4.1.5**Rozširovať možnosti a vytvárať príležitosti pre podporu dobrovoľníctva**

- dobudovať a modernizovať zariadenia/priestory pre dobrovoľnícke aktivity,
- zaviesť systematickú podporu dobrovoľníctva,
- podporovať rozvíjanie spoločenskej zodpovednosti súkromného sektora,
- nastaviť finančné schémy na podporu dobrovoľníctva,
- podporovať budovanie kapacít aktérov realizujúcich dobrovoľnícke aktivity.

Opatrenie 4.1.6**Zvyšovať atraktivnosť práce v sociálnych službách**

- spracovať analýzu potrieb pracovníkov v zariadeniach sociálnych služieb,
- zabezpečiť investície do zlepšenia pracovného prostredia pracovníkov v sociálnych službách,
- podporovať rozširovanie kapacít o nových pracovníkov sociálnych služieb,
- zaviesť systém duálneho vzdelávania v sociálnych službách a sociálnych zariadeniach,
- zaviesť systém odborného celoživotného vzdelávania pre sociálnych pracovníkov.

Opatrenie 4.1.7**Podporovať a posilňovať spoluprácu aktérov v oblasti komunitných služieb a komunitnej práce**

- vytvoriť finančné a nefinančné nástroje na podporu miestneho rozvoja vedeného komunitou, spolupráce komunit a dobrovoľníctva (napr. mikrogranty, regrantingové schémy),
- podporovať modernizáciu infraštruktúry pre voľnočasové aktivity v komunite,
- investovať do revitalizácie nevyužívaných objektov vo vlastníctve samosprávy v prospech iniciatív a projektov podporujúcich komunitný život vrátane kultúrnych služieb (knížnice, čítárne, kluby a pod.),
- dobudovať a modernizovať zariadenia/priestory pre športové aktivity a záujmovú činnosť,
- podporovať vznik partnerstiev na miestnej a regionálnej úrovni pri plánovaní a poskytovaní služieb pre komunitu,
- nastaviť finančné schémy na podporu komunitného života na miestnej úrovni,
- zaviesť nové formy práce s komunitou,
- podporovať budovanie kapacít aktérov realizujúcich aktivity na posilnenie komunity,
- podporovať ekosystém pre fungovanie sociálnej ekonomiky.

Kľúčové indikátory úspechu**Povinné**

- Podiel obyvateľov ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením

	• Pomer klientov zo zariadení zapojených do procesu DI, ktorí zostali v zariadení, voči klientom, ktorí bývajú samostatne
Voliteľné	• Podiel obyvateľov, ktorí sú informovaní o sociálnej politike samosprávy • Podiel obyvateľov, ktorí sa aktívne zapájajú do mestského a obecného diania prostredníctvom dobrovoľníckych aktivít • Počet kompletne bezbariérových služieb v meste (obci) • Kapacity terénnych, ambulantných a pobytových sociálnych služieb (počet klientov) • Počet poberateľov pomoci v hmotnej núdzi

Špecifický cieľ 4.2

Zabezpečovať moderné, dostupné, kvalitné a efektívne služby zdravotnej starostlivosti

Východisková situácia: Demografické starnutie obyvateľstva a zhoršujúci sa zdravotný stav obyvateľstva v regióne predpokladá v budúcnosti viacero zmien. Jednou z požadovaných zmien je vybudovanie modernej, kvalitnej, dostupnej a integrovanej zdravotnej starostlivosti. Stav zdravotníctva vo všeobecnosti bol významne preverený pandémiou Covid-19, z ktorej je potrebné sa poučiť v prípade, ak by sa takéto globálne ohrozenie zdravia opätovne vyskytlo. Zdravotníctvo tiež očakáva opatrenia na zastabilizovanie a motivovanie kvalifikovaných personálnych kapacít. S ohľadom na zdravotný stav obyvateľstva poznačený civilizačnými chorobami je kľúčové venovať pozornosť prevencii a osvete v oblasti zdravia, čo sa následne priaznivo prejaví v znížení nárokov na lekárske a medicínske výkony.

V oblasti zdravotnej starostlivosti je kľúčové nájsť riešenia, ako modernizovať existujúcu sieť zdravotníckych zariadení a zlepšovať poskytované zdravotnícke služby, zlepšiť nedostatočne saturovanú sieť poskytovateľov zdravotnej starostlivosti pre všeobecnú ambulantnú a špecializovanú starostlivosť; vyriešiť nedostatočné kapacity pre niektoré služby – paliatívna starostlivosť, hospicová starostlivosť, domáca ošetrovateľská starostlivosť; ako zvýšiť atraktivitu niektorých lokalít pre výkon zdravotníckych povolání; aplikovať telemedicínske technológie do praxe; rozšíriť objemy rehabilitačných a terapeutických služieb; dobudovať viaceré typy zdravotníckych zariadení, napr. pre pacientov s neurodegeneratívnymi ochoreniami či pre stavy vyžadujúce intenzívnu starostlivosť vrátane zariadení opatrovateľskej starostlivosti a pod.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
4.2.1	Skvalitňovať a rozvíjať infraštruktúru zdravotníckych zariadení a poskytovania zdravotníckych služieb
4.2.2	Zvyšovať atraktivitu zdravotníckeho povolania a práce v zdravotníctve
4.2.3	Nastavovať systém krízového riadenia u samospráv na základe skúseností s riešením pandémie Covid-19

Opatrenie 4.2.1

Skvalitňovať a rozvíjať infraštruktúru zdravotníckych zariadení a poskytovania zdravotníckych služieb

- podporovať investície do výstavby a modernizácie infraštruktúry zdravotnej starostlivosti,
- podporovať modernizáciu vybavenia existujúcich a rozvoj novovznikajúcich zdravotníckych zariadení,
- podporovať etablovanie inovatívnych zdravotníckych zariadení a foriem poskytovanej starostlivosti, napr. neurorehabilitačné centrá, centrá pre pacientov s neurodegeneratívnymi ochoreniami, centrá pre stavy vyžadujúce intenzívnu starostlivosť, centrá podpory, zariadenia pre poskytovanie rehabilitačných a terapeutických služieb a pod.,
- podporovať integráciu a využívanie telemedicínskych technológií a digitalizácie do praxe v zdravotníctve,
- podporovať ambulantnú lekársku starostlivosť s cieľom jej lepšej dostupnosti,
- podporovať a rozvíjať terénne formy zdravotnej starostlivosti,
- sústrediť pozornosť na aktivity vedúce k prevencii a podpore zdravia obyvateľstva,
- budovať zariadenia opatrovateľskej starostlivosti so zdravotníckymi službami.

Opatrenie 4.2.2

Zvyšovať atraktivitu zdravotníckeho povolania a práce v zdravotníctve

- zabezpečovať vytváranie podmienok na zvýšenie atraktivity regiónu Liptov pre výkon zdravotníckych povolání,
- vytvárať podmienky a podporné modely pre udržanie a stabilizáciu ľudských zdrojov v zdravotníctve,
- zaviesť a skvalitňovať systém duálneho vzdelávania do zdravotníckych zariadení,
- podporovať odborné vzdelávanie zdravotníckych pracovníkov.

Opatrenie 4.2.3**Nastavovať systém krízového riadenia u samospráv na základe skúseností s riešením pandémie Covid-19**

- vypracovať manuál dobrej praxe spojenej so skúsenosťami a účinnými postupmi v regióne pri riešení globálnej pandémie spôsobenej koronavírusom Covid-19,
- vyvinúť a zaviesť vzdelávací program pre zainteresovaných vo veci poučenia sa z riešenia pandemickej situácie spôsobenej koronavírusom Covid-19.

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	Počet zastabilizovaných poskytovateľov zdravotnej starostlivosti na území regiónu Liptov podľa aktuálnych potrieb a kritérií na dostupnosť
Voliteľné	

Špecifický cieľ 4.3**Vytvárať zodpovedajúce podmienky pre bývanie pre všetky skupiny obyvateľov**

Východisková situácia: Starostlivosť o existujúce kapacity na bývanie vrátane verejnej infraštruktúry a dostatok nových kapacít pre bývanie formou IBV alebo HBV je pre každé sídlo základom prosperity a rastu. V prípade dostupných pozemkov alebo budov vo vlastníctve samosprávy je potrebné postarať sa aj o kapacity nájomného bývania vrátane nájomného bývania pre zraniteľné skupiny obyvateľstva. Pri riešení nájomného bývania je pre zlepšenie kvality a dostupnosti nájomného bývania potrebné okrem zabezpečovania samotných investičných aktivít zameraných na výstavbu dostupných nájomných bytov zároveň zlepšiť spoluprácu a koordináciu socio-ekonomických aktérov pri riešení dostupnosti bývania.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
4.3.1	Zvyšovať kvalitu a dostupnosť bývania formou výstavby alebo kúpy nových nájomných bytov bežného a nižšieho štandardu
4.3.2	Zabezpečovať postupné dobudovanie a revitalizáciu existujúcich mestských a miestnych obytných zón
4.3.3	Pripravovať podmienky pre individuálnu a hromadnú bytovú výstavbu (IBV a HBV)

Opatrenie 4.3.1**Zvyšovať kvalitu a dostupnosť bývania formou výstavby alebo kúpy nových nájomných bytov bežného a nižšieho štandardu**

- spracovať a aktualizovať koncepciu rozvoja bývania, ktorou sa zabezpečia zodpovedajúce podmienky pre bývanie pre všetky skupiny obyvateľstva,
- spracovať a aktualizovať komplexný pasport bytového fondu (prehľad fondu budov),
- podporovať rozširovanie, modernizáciu a výstavbu dostupných mestských a obecných nájomných bytových domov alebo odkúpenie bytových jednotiek bežného alebo nižšieho štandardu spolu s prislúchajúcou technickou vybavenosťou na účely nájomného bývania podľa koncepcie rozvoja bytovej politiky,
- budovať alebo prenajímať malometrážne a nízkoštandardné byty pre sociálne znevýhodnené skupiny obyvateľstva,

- zlepšiť podmienky v prístupe k pitnej vode a kanalizácii vo vybraných oblastiach a v súvislosti s vybranými cieľovými skupinami,
- nastaviť podmienky spolupráce a koordinovať aktérov pri riešení dostupnosti bývania.

Opatrenie 4.3.2

Zabezpečovať postupné dobudovanie a revitalizáciu existujúcich mestských a miestnych obytných zón

- spracovať a aktualizovať pasport lokalít bývania a ich vybavenosti,
- vypracovať zásady (regulatívy) architektonických štandardov jednotlivých obytných zón s prihliadnutím na miestnu tradíciu, kultúru a históriu,
- podporovať revitalizáciu obytných zón (občianska vybavenosť, cesty, MHD, zeleň, ihriská atď.).

Opatrenie 4.3.3

Prípravovať podmienky pre individuálnu a hromadnú bytovú výstavbu (IBV a HBV)

- vyčleniť a pripraviť plochy pre výstavbu IBV,
- budovať inžinierske siete pre rozvoj bytovej výstavby,
- rekonštruovať inžinierske siete v obciach a mestách, primárne v ich obytných zónach,
- podporovať výstavbu bytových domov podľa koncepcie rozvoja bytovej politiky,
- prijímať opatrenia v súvislosti s výstavbou nízkoenergetických rodinných domov (IBV) na úkor bytových domov (HBV).

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	• Počet dokončených bytov vrátane nájomných bytov za rok (celkovo)
Voliteľné	• Počet bytov v správe mesta (obce), ktoré je možné poskytnúť na nájomné bývanie • Podiel osôb zo sociálne znevýhodnených skupín a osôb v bytovej núdzi, ktorým samospráva poskytla bývanie • Napojenosť % obyvateľstva z celkového počtu domácností a iných objektov napojených na infraštruktúru pre zásobovanie pitnou vodou • Spotreba pitnej vody v domácnostiach v litroch na obyvateľa a deň (l/obyv./deň)

Špecifický cieľ 4.4

Zvyšovať bezpečnosť obyvateľov a návštevníkov a zlepšovať ochranu ich života, zdravia a majetku

Východisková situácia: Úroveň bezpečnosti a zabezpečovania prevencie proti kriminalite a negatívnym javom v spoločnosti je významným atribútom hodnotenia kvality života a samospráva by túto oblasť nemala podceňovať, ale skôr naopak, venovať jej náležitú pozornosť.

Mestské polície obidvoch jadrových miest v regióne venujú oblasti zabezpečovania verejného poriadku a osвете ako kľúčovému opatreniu predchádzania kriminality a sociálno-patologických javov adekvátnu pozornosť. Rovnako dobre organizované sú dobrovoľné hasičské zbory pri riešení mimoriadnych situácií a predchádzaní mimoriadnym situáciám. Držia krok s aktuálnymi poznatkami a trendmi aj v oblasti vybavenosti policajných a hasičských staníc, pre riešenie mimoriadnych situácií, pre monitorovanie verejných a súkromných priestorov a zabezpečenie požadovaných výkonov. Súčasné požiadavky na digitalizáciu služieb a potreba znižovania emisií skleníkových plynov bude mať dopad aj na zlepšenie vybavenia potrebného na poskytovanie služieb mestských polícii a hasičských zborov. Kľúčové bude dovybaviť záchranné zložky systémami včasného varovania najmä v súvislosti s hrozbami, ktorá prináša klimatická zmena.

K zvýšenej úrovni bezpečnosti by mali v budúcnosti prispieť efektívne preventívne programy za účasti všetkých kľúčových aktérov, novovytvorený jednotný a zdieľaný systém zberu dát o trestnej a protispoločenskej činnosti, ako aj zavedenie monitoringu ohrozených skupín obyvateľstva. Narastajúcim negatívnym javom v spoločnosti, s ktorým by sa mali zaoberať tieto programy prevencie, je zvýšenie nárastu trestnej činnosti mladistvých pod vplyvom návykových látok a negatívneho vplyvu sociálnych sietí. Aj z tohto dôvodu je potrebné angažovať viac kvalifikovaných pracovníkov, resp. dobrovoľníkov pôsobiach v oblasti prevencie kriminality.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
4.4.1	Zabezpečovať verejný poriadok a predchádzanie kriminalite
4.4.2	Vytvárať podmienky na predchádzanie mimoriadnych udalostí a riešenie mimoriadnych situácií
4.4.3	Zlepšovať prevenciu sociálno-patologických javov

Opatrenie 4.4.1

Zabezpečovať verejný poriadok a predchádzanie kriminalite

- vytvoriť jednotný informačný systém zberu údajov o trestnej a inej protispoločenskej činnosti,
- zvyšovať bezpečnosť obyvateľov a návštevníkov mesta a ochranu ich majetku rozširovaním a modernizáciou kamerového systému a rozširovaním možností pripojenia na Pult centrálnej ochrany,
- dobudovať pripojenie elektronického monitorovacieho zariadenia pre monitoring seniorov a osamelých ľudí,
- prijať preventívne opatrenia na zníženie kriminality a vandalizmu monitorovaním verejných priestranstiev,
- zabezpečovať verejný poriadok v rizikových lokalitách zvýšenou hliadkovou činnosťou a monitorovaním,
- vytvárať a podporovať partnerstvá v oblasti prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti,
- budovať kapacity poskytovateľov služieb pri ochrane zdravia, života a majetku obyvateľov a návštevníkov,
- prepájať verejných a neverejných poskytovateľov služieb pri ochrane zdravia, života a majetku obyvateľov a návštevníkov,
- vytvárať podmienky pre vznik a činnosť poskytovateľov služieb pri ochrane zdravia, života a majetku obyvateľov a návštevníkov,
- ochraňovať občanov rizikových skupín pred tým, aby sa stali obeťou trestnej činnosti, prednáškovou a preventívnou činnosťou v predškolských zariadeniach, školách, kluboch dôchodcov a iných zariadeniach,
- pre zvyšovanie bezpečnosti chodcov, cyklistov a in-line korčuliarov na území mesta organizovať dopravnú výchovu a praktickú výchovu na dopravnom ihrisku,
- zvyšovať vzdelanie, odbornú prípravu a zručnosti pracovníkov mestskej polície,
- organizovať prednáškovú a preventívnu činnosť v predškolských zariadeniach, školách, kluboch dôchodcov a iných zariadeniach, viesť informačné a osvetové kampane.

Opatrenie 4.4.2

Vytvárať podmienky na predchádzanie mimoriadnych udalostí a riešenie mimoriadnych situácií

- zabezpečovať hlásnu a informačnú službu,
- zabezpečovať ochranu pred požiarmi a prírodnými hrozbami,
- podporovať činnosti a organizácie pôsobiace v oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti – protipožiarna ochrana, protipovodňová ochrana, civilná ochrana (CO),
- podporovať aktivity hasičov a záchranárov a vytvárať podmienky pre ich činnosť vrátane budovania kapacít a modernizácie vybavenia,
- z pohľadu prevencie zlepšovať protipožiarnu ochranu na verejných budovách a v domácnostiach,
- realizovať chýbajúce protipovodňové opatrenia,
- v prípade mimoriadnych udalostí viesť krízový štáb,
- v prípade mimoriadnych udalostí podporovať záchranné, lokalizačné a likvidačné práce, ktoré spočívajú hlavne v záchrane osôb, poskytnutí predlekárskej a lekárskej pomoci, vyslobodzovaní osôb a v odsune zranených,
- v prípade mimoriadnych udalostí a potreby poskytovať núdzové zásobovanie a ubytovanie, zabezpečovať CO úkryty a evakuácie, vykonávať protiradiačné a protichemické opatrenia, organizovať prípravu síl a prostriedkov civilnej ochrany a prípravu občanov na sebaobranu a vzájomnú pomoc,
- vykonávať edičnú a osvetovú činnosť v civilnej ochrane.

Opatrenie 4.4.3

Zlepšovať prevenciu sociálno-patologických javov

- zabezpečovať pravidelný monitoring subjektívneho vnímania bezpečnosti občanmi s dôrazom na rizikové skupiny obyvateľstva,
- podporovať občiansku participáciu a deradikalizáciu v rámci prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti,
- podporovať preventívne programy zamerané na vybrané socio-patologické javy na školách a u ďalších rizikových skupín obyvateľstva s dôrazom na minoritné skupiny obyvateľstva,
- podporovať vytváranie nízkoprahových centier pre deti a mládež,
- viesť informačné a osvetové kampane a zabezpečovať vzdelávanie.

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	• Počet evidovaných trestných činov a inej protispoločenskej činnosti za rok • Počet nových lokalít monitorovaných kamerovým systémom
Voliteľné	• Vybudovaný a fungujúci systém pripojenia elektronického monitorovacieho zariadenia pre monitoring seniorov a osamelých ľudí • Objem finančných prostriedkov samosprávy určených na podporu aktivít podporujúcich komunitný život za rok • Počet evidovaných trestných činov maloletých a mladistvých páchateľov za rok • Počet vyriešených mimoriadnych situácií záchrannými zložkami za rok

PRIORITA 5: Identita a sebestačnosť

Strategický cieľ

5. Budovať atraktívny, konkurencieschopný, odolný a udržateľný región Liptov prostredníctvom spolupráce a podporou partnerstiev

Špecifické ciele	
5.1	Zachovávať a zhodnocovať kultúrne a historické dedičstvo, podporovať kreativitu a rozvíjať živú kultúru
5.2	Vytvárať podmienky pre aktívne športové vyžitie všetkých občanov a podporovať rozvoj športových tradícií regiónu
5.3	Udržateľne rozvíjať miestnu ekonomiku a miestne podnikanie podporou ekosystémových služieb
5.4	Profesionalizovať riadenie cestovného ruchu prostredníctvom podpory destinačného manažmentu a destinačného marketingu v spolupráci s partnermi
5.5	Budovať a podporovať miestne, regionálne, nadregionálne, cezhraničné a medzinárodné partnerstvá pre územnú spoluprácu

Špecifický cieľ 5.1

Zachovávať a zhodnocovať kultúrne a historické dedičstvo, podporovať kreativitu a rozvíjať živú kultúru

Východisková situácia: Celosvetovo rastie ekonomický a spoločenský význam kreatívneho a kultúrneho priemyslu pre miestnu ekonomiku a miestne komunity. Aj v celoeurópskom kontexte sa kultúrna politika čoraz viac zameriava na budovanie partnerstiev a podporu komunit miestnych kultúrnych operátorov a kultúrnych inštitúcií, podporuje aktívne využívanie verejných priestorov a objektov pre kultúru a najnovšie kultúra preniká aj do zavádzania udržateľnosti v urbanizme a architektúre (koncept „Nový európsky Bauhaus“).

Región Liptov je regiónom s najväčším počtom rozmanitých národných kultúrnych pamiatok a zároveň regiónom s bohatým zastúpením profesionálnych aj neprofesionálnych kultúrnych inštitúcií a spolkov v oblasti zriaďovanej i nezriaďovanej kultúry. Miera ich spolupráce na regionálnej úrovni však nie je systematizovaná a chýba synergické prepájanie oblastí umenia, dizajnu, architektúry, urbanizmu, tvorby verejných priestorov, socio-ekonomických aktivít, tvorby a zachovania tradičnej krajiny. Ak by sa v regióne podarilo takúto spoluprácu kultúrnych operátorov naštartovať a naviazať ju na komercializáciu služieb, tradičných produktov a inovatívnych zážitkov v dnes už rozvinutom cestovnom ruchu, región by výrazne pozdvihol svoju prosperitu aj v oblastiach kultúrneho a kreatívneho priemyslu.

Pre rozvoj kultúry je žiadúce udržiavať a zvyšovať záujem miestnych obyvateľov o rôzne formy kultúry, pretože to významne súvisí s generovaním základného dopytu po službách, produktoch a zážitkoch v kultúre, samotným rozvojom miestnych komunit, posilňovaním identity regiónu a budovaním vzťahu miestnych ľudí k tradičným a súčasným hodnotám.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
5.1.1	Citlivo obnovovať a renovovať kultúrne pamiatky a miestne pamätihodnosti
5.1.2	Podporovať rozvoj kultúrneho a kreatívneho priemyslu a jeho operátorov
5.1.3	Zhodnocovať a oživovať kultúrne dedičstvo prostredníctvom kultúrneho turizmu, a tak podporovať jeho zachovanie a ochranu
5.1.4	Revitalizovať tradičné kultúrne inštitúcie a skvalitňovať ich ponuku

Poznámka: Opatrenia 5.1.1, 5.1.2 a 5.1.3 sa týkajú Strategicko-programovej časti pre IÚS UMR Liptov 2030.

Opatrenie 5.1.1

Citlivo obnovovať a renovovať kultúrne pamiatky a miestne pamätihodnosti

- vypracovať odborné odporúčania pre urbanizmus, architektúru, záchranu tradičnej architektúry a obnovu krajiny a ich súlad s miestne jedinečnými hodnotami krajiny i urbanizovaného územia so zámerom podporovať lokálny „genius loci“,
- zmapovať a spracovať pasport aktuálneho stavu kultúrnych pamiatok vrátane technických a vojenských pamiatok a miestnych pamätihodností a označiť ich aj s využitím digitálnych technológií,
- obnovovať, rekonštruovať a revitalizovať pamiatkové objekty a miestne pamätihodnosti vo vlastníctve samosprávy, cirkvi, neziskového sektora atď. s možnosťou ich využitia pre rôzne kultúrno-spoločenské a osvetové účely, na poskytovanie vzdelávania a atraktívne trávenie voľného času a s tým spojené obstaranie vybavenia, vrátane IKT vybavenia,
- renovovať, kreatívne zhodnocovať a oživovať nevyužívanú infraštruktúru a rôzne zanedbané domy, objekty a areály v mestách a obciach, využívať ich na rôzne kultúrne, komunitné i podnikateľské aktivity,
- obnovovať a udržiavať hroby a náhrobky významných osobností a dejateľov na mestských i miestnych cintorínoch,
- medzisektorovo rozvinúť program Nový európsky Bauhaus v podmienkach regiónu.

Opatrenie 5.1.2

Podporovať rozvoj kultúrneho a kreatívneho priemyslu a jeho operátorov

- stimulovať podporu udržateľnej zamestnanosti a tvorby pracovných miest v kultúrnom a kreatívnom priemysle prostredníctvom vytvorenia priaznivého prostredia pre rozvoj kreatívneho talentu napríklad formou zriaďovania kreatívnych inkubátorov pre začínajúcich podnikateľov a kultúrnych operátorov,
- podporovať kultúrne huby, iniciatívy, coworkingové a kreatívne centrá, prepájať kultúrno-kreatívny priemysel s podporou podnikania a budovať verejne zdieľanú infraštruktúru,
- podporiť vznik kreatívneho kultúrno-umeleckého centra v obidvoch mestách so zdieľanými službami kreatívcov, priestormi na umelecké rezidencie a coworkingové priestory,
- vytvárať podmienky na presadenie technologických a netechnologických inovácií v kultúre,
- zriaďovať moderné múzeá postavené na jedinečnosti regiónu a jeho lokalít a interpretujúce identitu interaktívnou formou (Múzeum slovenskej fotografie v Ružomberku, Múzeum židovskej kultúry v Liptovskom Mikuláši a pod.),
- vytvoriť jednu elektronickú platformu pre lepšiu spoluprácu kultúrnych operátorov rôznych zriaďovateľov v regióne a rozšíriť tak možnosti ich vzájomnej propagácie,
- klásať dôraz na budovanie kapacít kultúrno-kreatívneho priemyslu a rozvoj ľudských zdrojov v kultúrnych zariadeniach ako najvýznamnejšieho faktora rozvoja kultúry smerom k cieľovým skupinám všetkých vekových kategórií,
- vypracovať a realizovať program celoživotného vzdelávania kapacít pre potreby kultúrno-kreatívneho priemyslu a jeho operátorov,
- stimulovať zapájanie a prepájanie sa kultúrnych operátorov do projektov medzisektorovej spolupráce s cieľom podporovať aktivity tvorivých pracovníkov, výmenu skúseností a zviditeľňovania produktov a služieb kreatívnej tvorby, a to aj v rámci cezhraničnej spolupráce.

Opatrenie 5.1.3

Zhodnocovať a oživovať kultúrne dedičstvo prostredníctvom kultúrneho turizmu, a tak podporovať jeho zachovanie a ochranu

- vypracovať systém záchranu a obnovy hmotného a nehmotného kultúrneho dedičstva ako súčasti produktov cestovného ruchu a miestnej ekonomiky,
- zavádzať nové a inovatívne formy poskytovania kultúrnych zážitkov,
- podporovať živú kultúru ako súčasť posilňovania identity, miestnej ekonomiky a mobilizácie potenciálu záujmových komunít,
- zavádzať digitalizáciu do prezentácie a interpretácie kultúrneho dedičstva s využitím moderných inovatívnych prístupov,
- budovať zážitkové a náučné chodníky o miestnej histórii a osobnostiach pre všetky vekové kategórie,
- pravidelne realizovať prieskum potrieb občanov v oblasti kultúry,
- sprístupňovať históriu a podporovať tradície regiónu formou tematických interaktívnych aktivít s využitím multimediálnych prezentácií a moderných interpretačných technológií tak, aby sa stali súčasťou ponuky kultúrneho turizmu,

- zlepšiť spoluprácu osady Vlkolínece a lokalitami UNESCO pri zdieľaní a výmene skúseností,
- zabezpečiť medziodvetvovú spoluprácu a prepájať živú kultúru s komunitným životom a produktami cestovného ruchu,
- zachraňovať, vhodne využívať a rozvíjať jedinečné oblasti miestnej kultúry ako súčasti identity územia a miestnej ekonomiky,
- podporiť v centrách miest ponuku dizajnových, remeselných a tradičných výrobkov na jednom mieste.

Opatrenie 5.1.4

Revitalizovať tradičné kultúrne inštitúcie a skvalitňovať ich ponuku

- rekonštruovať a modernizovať budovy a vybavenie tradičných domov kultúry (kultúrnych domov) vrátane obstarania modernej audiovizuálnej techniky a vybavenia súvisiaceho s organizáciou podujatí aj vo vonkajšom priestore,
- modernizovať expozície s využitím najmodernejších trendov a techniky vrátane ich sprístupnenia obyvateľom a návštevníkom s rôznym zdravotným postihnutím,
- podporovať budovanie moderných depozitárov zbierkových predmetov múzeí a galérií s odbornou regulačnou a meracou technikou a digitalizačné pracoviská pre digitalizáciu zbierkového fondu,
- zavádzať technologické, procesné a sociálne inovácie do riadenia tradičných kultúrnych inštitúcií vrátane SMART riešení,
- podporiť vznik zdieľaného audiovizuálneho archívu v regióne (pre múzejné inštitúcie, knižnice a pod.),
- podporovať činnosť etablovaných divadelných súborov, folklórnych súborov, tanečných a hudobných zoskupení, umeleckých spolkov atď.,
- podporovať tradičné a etablované podujatia regionálneho, nadregionálneho a národného významu,
- podporovať vydávanie hudobných nosičov s tradičnou hudbou a odborných monografií,
- podporovať prezentáciu zbierkových predmetov a výsledkov vedecko-výskumnej činnosti modernou interaktívnou formou prostredníctvom múzejnej pedagogiky,
- podieľať sa na modernizácii mestských a obecných knižníc a obnove knižného fondu s cieľom zvyšovania čitateľskej gramotnosti u detí a mládeže a zvyšovania záujmu o literatúru a písanie,
- zlepšiť dostupnosť kultúry pre širokú verejnosť, osobitne pre obyvateľov mimo hlavného centra a pre ľudí so zdravotným postihnutím.

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	• Počet návštevníkov kultúrnych zariadení v regióne Liptov za rok • Počet podporených projektov na záchranu a obnovu kultúrneho dedičstva
Voliteľné	• Počet podporených projektov na záchranu a rozvoj tradičnej ľudovej kultúry • Počet podporených projektov zameraných na podporu miestnej ekonomiky • Percento respondentov spokojných s kvalitou a dostupnosťou ponuky kultúrnych organizácií • Percento kapitálových výdavkov mestského (obecného) rozpočtu investovaných do kultúrnych pamiatok vo vlastníctve samosprávy národného, európskeho alebo svetového významu • Percento bežných výdavkov mestského (obecného) rozpočtu investovaných do kultúrnych pamiatok vo vlastníctve samosprávy národného, európskeho alebo svetového významu • Výdavky samosprávy na kultúru na obyvateľa v eurách • Vývoj tržieb v kreatívnom priemysle

Špecifický cieľ 5.2

Vytvárať podmienky pre aktívne športové vyžitie všetkých občanov a podporovať rozvoj športových tradícií regiónu

Východisková situácia: Šport je pre región Liptov oblasťou, ktorá si vyžaduje oveľa väčšiu systematickú pozornosť ako doteraz. Úspechy profesionálnych športovcov pochádzajúcich z regiónu aj v medzinárodnom meradle a najmä ich skúsenosti môžu byť výborným odrazovým mostíkom. Aktívny životný štýl väčšiny obyvateľov regiónu a ich záujem o šport, najmä v súvislosti s polohou a možnosťami športového vyžitia v regióne, je významným atribútom konkurencieschopnosti regiónu aj čo sa týka bývania a perspektívne aj v tzv. športovom cestovnom ruchu. Pre posilnenie a rozvoj služieb v oblasti športu je potrebných niekoľko kľúčových zmien. Sú nimi zlepšenie dostupnosti a modernizácia infraštruktúry a vybavenia pre voľnočasové aktivity a športové aktivity, systematická a koordinovaná práca s ľudskými zdrojmi angažovanými v oblasti športu prostredníctvom vzdelávacích programov a nástrojov motivácie a zavedenie finančných nástrojov na podporu športu na miestnej a regionálnej úrovni pre všetky vekové kategórie, čo ešte zvýši záujem o trávenie voľného času športom.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
5.2.1	Vytvárať fungujúcu a spolupracujúcu sieť športových zariadení, športových klubov a organizácií so zameraním na podporu športu
5.2.2	Efektívne budovať, renovovať a modernizovať športovú infraštruktúru a jej vybavenie
5.2.3	Podporovať šport ako súčasť zdravého životného štýlu bez ohľadu na vek

Poznámka: Opatrenia 5.2.1 a 5.2.2 sa týkajú Strategicko-programovej časti pre IÚS UMR Liptov 2030.

Opatrenie 5.2.1

Vytvárať fungujúcu a spolupracujúcu sieť športových zariadení, športových klubov a organizácií so zameraním na podporu športu

- participatívne nastaviť a realizovať systematickú podporu prevádzky a činnosti športových klubov a združení zo strany samosprávy pre masové prioritné športy v regióne (hokej, futbal, vodný slalom, lyžovanie, basketbal) a pre ostatné organizované športy vrátane športov vyhľadávaných mladými ľuďmi,
- vypracovať a realizovať program celoživotného a neformálneho vzdelávania pre športových profesionálov etablovaných v regióne,
- vypracovať a pravidelne realizovať odborné monitorovanie talentovaných detí a mládeže v športe v záujme efektívnej práce s ich talentom,
- vytvárať podmienky pre podporu organizovania športových podujatí regionálneho, nadregionálneho, národného a medzinárodného významu v záujme zvyšovania záujmu o šport u verejnosti a podpory návštevnosti regiónu,
- systematicky podporovať účasť reprezentantov regiónu na športových podujatiach regionálneho, nadregionálneho, národného a medzinárodného významu,
- stimulovať projektové partnerstvá na úrovni regiónu v podpore športového manažmentu a rozvoja športových talentov.

Opatrenie 5.2.2

Efektívne budovať, renovovať a modernizovať športovú infraštruktúru a jej vybavenie

- podporovať budovanie, modernizáciu, obnovu a údržbu športových areálov a športovísk pre amatérsky a profesionálny šport vrátane ich vybavenia,
- podporovať budovanie moderných, funkčných a bezpečných atletických areálov, ktoré bude zodpovedať požiadavkám pre usporiadanie štandardizovaných atletických disciplín,
- podporovať budovanie moderných multišportových hál na všestranný rozvoj pohybu pre všetky vekové kategórie, vrátane moderných športovísk ako napríklad trampolíny, pump track, moderný skatepark, umelá vodná vlna a pod.,
- rekonštruovať, modernizovať a dovybaviť školské telocvične a športové areály škôl, vnútorné a vonkajšie športoviská vo vlastníctve samosprávy podľa požiadaviek športových klubov tak, aby sa jednotlivé športoviská vzájomne podporovali,
- podporovať budovanie a údržbu bežeckých lyžiarskych stôp v zimnom období a legalizovaných cyklotrás a peších turistických trás v letnom období, ktoré prepájajú turisticky významné a vyhľadávané lokality.

Opatrenie 5.2.3

Podporovať šport ako súčasť zdravého životného štýlu bez ohľadu na vek

- organizovať športové podujatia zamerané na rozvoj telesných a pohybových zručností pre laickú verejnosť pod dohľadom športových profesionálov,
- zlepšiť informovanosť širokej verejnosti o organizácii športových podujatí v regióne.

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	- Počet športovcov reprezentujúcich región na športových súťažiach a podujatiach regionálneho, nadregionálneho, národného a medzinárodného významu ročne - Počet zrekonštruovaných, zmodernizovaných a dovybavených školských telocviční a športových areálov škôl, vnútorných a vonkajších športovísk vo vlastníctve samosprávy podľa požiadaviek športových klubov
Voliteľné	- Podiel športovísk a telocviční v areáloch a budovách verejných škôl, ktoré majú otváracie hodiny pre verejnosť - Spokojnosť obyvateľov s dostupnosťou športovej infraštruktúry - Počet podporených projektov zameraných na podporu miestnej ekonomiky

Špecifický cieľ 5.3**Udržiateľne rozvíjať miestnu ekonomiku a miestne podnikanie podporou ekosystémových služieb**

Východisková situácia: Región Liptov má mimoriadne vysoký endogénny potenciál prírodného a kultúrneho bohatstva a ekosystémových služieb v podobe produkčných služieb lesníctva, poľnohospodárstva, služieb v oblasti kultúry, rekreácie v prírode, udržiateľných foriem turizmu a morálnych vzťahov k prírode a krajine. V miestnej ekonomike však nie je dostatočne využitý. Práve orientácia regiónu na podporu miestnej ekonomiky významne zvyšuje odolnosť voči hrozbám negatívnych dopadov klimatickej zmeny, podporuje potravinovú a energetickú sebestačnosť, posilňuje súdržnosť komunit, prispieva k zachovaniu tradičného rázu krajiny a tradičných zvyklostí a postupov, vytvára miestne podnikateľské a pracovné príležitosti (aj pre mladých ľudí) prostredníctvom synergií miestnych spoluprác, a tým prináša na vidiek prosperitu.

Vzhľadom na prírodné hodnoty územia regiónu Liptov by miestna ekonomika mala byť viac orientovaná na udržiateľné využívanie prírodných zdrojov a vďaka atraktivnosti značky Liptov ako turistickej destinácie, svojej kvalite a jedinečnosti by miestne produkty a služby mohli byť pomerne rýchlo celoslovensky rozlíšiteľné a niektoré perspektívne vhodné aj na export do zahraničia, čo zvýši ich pridanú hodnotu pre miestnu ekonomiku. Pre rozvoj tohto zámeru je potrebné podporovať napríklad vytváranie komplexných regionálnych a miestnych potravinových reťazcov, zaradenie miestnych kultúrnych a prírodných špecifik do ponuky cestovného ruchu, ekologizáciu výroby a spracovania produktov pôdohospodárstva a potravinárstva, zachovanie biodiverzity prostredníctvom jej zážitkového spoznávania a pod.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
5.3.1	Ekologizovať a udržiateľným spôsobom rozvíjať kľúčové odvetvia miestnej ekonomiky (cestovný ruch, agrolesníctvo, poľnohospodárstvo, potravinárstvo, spracovanie dreva, remeslá a i.)
5.3.2	Zvyšovať podiel udržiateľného cestovného ruchu v miestnej ekonomike
5.3.3	Podporovať export miestnych výrobkov mimo región Liptov

Poznámka: Opatrenie 5.3.2 sa týka Strategicko-programovej časti pre IÚS UMR Liptov 2030.

Opatrenie 5.3.1**Ekologizovať a udržiateľným spôsobom rozvíjať kľúčové odvetvia miestnej ekonomiky (cestovný ruch, agrolesníctvo, poľnohospodárstvo, potravinárstvo, spracovanie dreva, remeslá a i.)**

- spracovať pasport sektorov miestnej ekonomiky a návrh vytvárania zdieľanej verejnej infraštruktúry na podporu podnikania v sektorech miestnej ekonomiky (podpora podnikania, transfer inovácií, inkubátory, huby, ekosystémové služby atď.) v mestskom aj vidieckom prostredí,
- zvyšovať podiel miestnych fariem v systéme ekologického poľnohospodárstva a spotreby produktov ekologického poľnohospodárstva,
- podporovať revitalizáciu a zachovanie ekologických foriem obhospodarovania pôdy, tradičnej rastlinnej a živočíšnej výroby a produkcie tradičných výrobkov,
- zavádzať opatrenia s cieľom zvyšovania biodiverzity a efektivity, podpora welfare prístupu v chove hospodárskych zvierat a v agrolesníctve,

- podporovať zavádzanie multifunkčného využitia lesov a transformácie na udržateľné obhospodarovanie a zhodnocovanie ekosystémových služieb lesa u štátnych aj neštátnych vlastníkov lesa,
- podporovať revitalizáciu rozmanitej drevovýroby, zvyšovanie zhodnocovania dreva vo výrobkoch dlhodobej spotreby vyšším využívaním dreva v architektúre, stavebníctve, nábytkárstve a pod.,
- podporovať digitalizáciu v sektore pôdohospodárstva, ako napr. presné poľnohospodárstvo, digitalizácia lesného hospodárstva a ochrany lesov, digitalizácia dodávateľsko-odberateľských vzťahov, využívanie sociálnych médií a pod.,
- vytvárať podmienky pre stimulovanie vzniku malých miestnych výrobných prevádzok s vhodnými environmentálne priaznivými parametrami,
- vytýpovať lokality pre umiestnenie mestských a obecných tržníc a pravidelne organizovať trhy na predaj miestnych výrobkov,
- podporovať vytváranie krátkych dodávateľsko-odberateľských vzťahov v rámci mikroregiónov, regionálnych a miestnych potravinových systémov, potravinovej banky a i.,
- podporovať regionálnych výrobcov a spracovateľov nákupom technológií a vybavenia prevádzok,
- zapojiť samosprávy do vytvárania a zdieľaného manažmentu potravinových reťazcov (napr. stravovacie zariadenia v školských, zdravotníckych a sociálnych zariadeniach) a zavedenie spoločensky zodpovedného a zeleného obstarávania tovarov a služieb s preferenciou spotreby miestnych produktov, programy podpory zdravia obyvateľstva, potreby miestnych produktov a pod.,
- vytvárať partnerstvá aktérov a integrovaných modelov spolupráce na podporu miestnej ekonomiky na územnej, sektorovej a medzisektorovej úrovni s inštitúciami vyššieho vzdelávania, vedy a výskumu, nezávislými odborníkmi v oblasti lesníctva, ekológie, spracovania dreva a stavebníctva, potravinárstva, poľnohospodárstva, cestovného ruchu, regionálneho rozvoja atď.

Opatrenie 5.3.2

Zvyšovať podiel udržateľného cestovného ruchu v miestnej ekonomike

- navrhnuť model spolupráce aktérov v regióne pri interpretácii hodnôt chránených oblastí vrátane využitia ekosystémových služieb prírodného turizmu, ekoturizmu a ekologickej produkcie pôdohospodárstva pre podporu miestneho rozvoja,
- podporovať vybrané podnikateľské aktivity v oblasti agroturizmu, prírodného turizmu a ekoturizmu,
- vytvárať a posilňovať partnerstvá a modely spolupráce aktérov územnej spolupráce na podporu udržateľného cestovného ruchu v prepojení na ďalšie odvetvia miestnej ekonomiky,
- organizovať interpretačné školenia a tréningy pre sprievodcov a zástupcov inštitúcií zapojených do aktivít súvisiacich s ochranou prírodného a kultúrneho dedičstva,
- znižovať negatívne dopady masového cestovného ruchu zvlášť v chránených a prírodne hodnotných územiach zavedením systému monitoringu, regulácie a manažmentu návštevnosti,
- zavádzať ekologickú dopravu v exponovaných centrách cestovného ruchu.

Opatrenie 5.3.3

Podporovať export miestnych výrobkov mimo región Liptov

- podporovať regionálnych výrobcov a spracovateľov jednotným systémom regionálneho značenia, označovania kvality, pôvodu a originality,
- podporovať vytváranie diverzifikovaných predajných kanálov, distribučných a logistických uzlov v regióne aj mimo región,
- realizovať propagáciu domácich podnikateľských subjektov a miestnych výrobkov mimo regiónu, cezhranične a v zahraničí.

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	• Podiel na tržbách za vlastné výkony v sektore poľnohospodárstva a lesníctva v SR • Počet podporených projektov zameraných na rozvoj miestnej ekonomiky
Voliteľné	• Počet novovytvorených miestnych fariem v systéme ekologického poľnohospodárstva a spotreby produktov ekologického poľnohospodárstva • Počet nových malých miestnych výrobných prevádzok s vhodnými environmentálne priaznivými parametrami • Počet zorganizovaných interpretačných školení a tréningov pre sprievodcov a zástupcov inštitúcií zapojených do aktivít súvisiacich s ochranou prírodného a kultúrneho dedičstva

Špecifický cieľ 5.4

Profesionalizovať riadenie cestovného ruchu prostredníctvom podpory destinačného manažmentu a destinačného marketingu v spolupráci s partnermi

Východisková situácia: Turistická destinácia Liptov je jednou z najrýchlejšie rastúcich destinácií na Slovensku, a to aj v ukazovateli návštevnosti, aj v ukazovateli poskytovaných ubytovacích kapacít, ako aj rozsahom turistickej ponuky. Zavedený destinačný manažment zabezpečovaný prostredníctvom Oblastnej organizácie cestovného ruchu OOCR Región Liptov ako organizácie destinačného manažmentu však potrebuje neustálu profesionalizáciu, a to vo všetkých oblastiach: (1) práca s miestnym obyvateľstvom pre generovanie miestneho dopytu po ponuke cestovného ruchu, (2) budovanie a obnova turistickej infraštruktúry, (3) budovanie a inovácie turistickeho produktu (4) strategické plánovanie a práca s dátami, (5) manažment kvality a (6) destinačný marketing, ktorého súčasťou je aj destinačný branding (budovanie značky regiónu).

Čo sa týka strategického nastavenia rozvoja turistickej destinácie Liptov v budúcnosti, pôjde skôr o kvalitatívny rast ako kvantitatívny rast turistickej ponuky v regióne, a tým bude stratégia udržania návštevnosti z rekordného roku 2019 a profilácia na nového bonitnejšieho návštevníka z nových príjazdových trhov.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
5.4.1	Navrhovať, tvoriť a inovovať produkty cestovného ruchu podľa požiadaviek návštevníkov a súčasných trendov a s ohľadom na ich celoročnosť
5.4.2	Systémovo budovať a revitalizovať infraštruktúru cestovného ruchu na turistických bodoch záujmu a v rekreačných centrách podľa požiadaviek návštevníkov a súčasných trendov
5.4.3	Výkonnostne a hodnotovo orientovať destinačný marketing a branding podľa súčasných trendov
5.4.4	Podporovať mobilitu miestnych obyvateľov Liptova po turistických bodoch záujmu

Poznámka: Opatrenie 5.4.4 sa týka Strategicko-programovej časti pre IÚS UMR Liptov 2030.

Opatrenie 5.4.1

Navrhovať, tvoriť a inovovať produkty cestovného ruchu podľa požiadaviek návštevníkov a súčasných trendov a s ohľadom na ich celoročnosť

- podporovať tvorbu a inovácie autentických produktov v historických centrách miest a na turistických bodoch záujmu, ktorá umožní rozptýlenie návštevníkov z najfrekventovanejších lokalít do menej navštevovaných miest a poskytne pestrý a hodnotný zážitok,
- podporovať zatriktívnenie miest vhodných na nenáročnú turistiku najmä pre rodiny s deťmi,
- v spolupráci s partnermi rozširovať ponuku produktov pre rodiny s deťmi a podporovať kultúrne a spoločenské podujatia zamerané aj na detského diváka,
- vyvíjať a podporovať turisticky atraktívne podujatia,
- podporovať vytváranie ponuky vidieckeho cestovného ruchu diverzifikáciou podnikania farmárov do nepoľnohospodárskych činností,
- podporovať regionálne gastroprodukty a tradičné regionálne výrobky a vytvárať partnerstvá s ich výrobcami,
- podporovať tvorbu ucelených tematických produktov založených na využívaní autentického kultúrneho a prírodného dedičstva regiónu,
- vytvárať podmienky pre rozvoj ponuky kongresového a incentívneho cestovného ruchu najmä v medzisezónnom období.

Opatrenie 5.4.2

Systémovo budovať a revitalizovať infraštruktúru cestovného ruchu na turistických bodoch záujmu a v rekreačných centrách podľa požiadaviek návštevníkov a súčasných trendov

- pri významnejších investíciách do cestovného ruchu pripravovať vopred komplexné dopadové štúdie a uplatňovať integrované plánovanie,
- zabezpečovať ekologickú dostupnosť turistických bodov záujmu a vybudovať celoročný integrovaný dopravný systém orientovaný na prepravu turistov medzi jednotlivými turistickými destináciami,

- podporovať budovanie vyhliadkových bodov na zelených trasách (greenways), prírodných náučných chodníkoch, tematických kultúrnych trasách, peších turistických a vychádzkových trasách,
- tvorba nových tematických prehliadkových trás historickými centrami miest venovaných rôznym oblastiam histórie a súčasnosti,
- v spolupráci so štátnymi orgánmi zaviesť program evidencie ubytovaných návštevníkov (napr. e-visitor, prípadne iné), realizovať podporu legálnych ubytovateľov a koordinovaný postup voči nelegálnym ubytovacím zariadeniam,
- dobudovať vhodné priestory so zázemím pre organizovanie kultúrnych a spoločenských akcií v centrách miest,
- podporovať vybudovanie detských zón a detských mestečiek v blízkosti centier miest a turistických obcí,
- koordinovane zlepšovať prístup ku kultúrnym pamiatkam, prírodným pamiatkam a iným turistickým bodom záujmu (jednotná navigácia, jednotné značenie, hnedé tabule, oddychové zóny, vybavenosť a pod.),
- dobudovať nevyhnutnú infraštruktúru cestovného ruchu vrátane doplnkových služieb, akými sú napr. hygienické zariadenia, parkovacie a logistické systémy, doplnková infraštruktúra trás, návštevnícke centrá a pod.,
- implementovať Manažmentový plán UNESCO lokality Vlkolínec,
- doplniť novú turistickú infraštruktúru v UNESCO lokalite Vlkolínec (informačné stredisko – Dom UNESCO, zázemie pre organizovanie podujatí, záchranné parkovisko a i.) a túto realizovať výlučne mimo lokality UNESCO,
- zaviesť jednotné vizuálne štandardy v centrách miest na umiestňovanie vývesných tabúl a označení na fasády historických budov s cieľom eliminovať vizuálny smog,
- podporovať budovanie priestorov na poskytovanie vzdelávania a organizovanie seminárov, firemných stretnutí, konferencií a kongresov,
- systematicky zveľaďovať a podporovať budovanie stravovacích prevádzok, oddychových miest, infobodov, fotopointov, systémov zberu a triedenia odpadu a hygienického zázemia na najnavštevovanejších turistických bodoch záujmu vrátane tých, ktoré nemajú správcu alebo správcu na to sám nestačí, ako napr. okolie kostolíka na Liptovskej Mare a ďalšie, a vybaviť ich potrebnou turistickou infraštruktúrou.

Opatrenie 5.4.3

Výkonnostne a hodnotovo orientovať destinačný marketing a branding podľa súčasných trendov

- vypracovať odborné odporúčania pre manažérov značiek, ako vytvoriť systémový rámec (integrovanej) marketingovej komunikácie prostredníctvom zadefinovania typológie a previazaného systému územných a destinačných značiek v regióne, ktorá bude podporovať synergiu marketingovej komunikácie regiónu,
- vytvoriť sieť jednotných a imidžotvorných miest prvého kontaktu s návštevníkom po regióne (informačné centrá, infobody a informačné terminály),
- zavádzať moderné inovatívne komunikačné prostriedky do marketingovej komunikácie založené na zbere a analýze marketingových dát,
- pravidelne vydávať online aj offline informačný magazín o turistickej ponuke a dianí v regióne určený pre návštevníkov,
- podporovať digitalizáciu destinačných služieb a zavádzanie nových technológií na zlepšenie komunikácie s návštevníkom počas jeho pobytu v destinácii (audioguidy, gamifikácia, mobilné aplikácie, e-produkty, chatboty a i.), vrátane digitalizácie interpretácie prírody, kultúry, technických pamiatok, verejných priestranstiev, objektov,
- realizovať kreatívne, efektívne a inovatívne kampane pre cieľové návštevnícke segmenty na cieľových trhoch v online prostredí (s využitím crowdsourcing-u, user generated content-u atď.).

Opatrenie 5.4.4

Podporovať mobilitu miestnych obyvateľov Liptova po turistických bodoch záujmu

- vypracovať a podporovať systém mobility žiakov ZŠ a študentov SŠ z regiónu v rámci regionálnej výchovy po kultúrnych inštitúciách a kultúrnych pamiatkach,
- zlepšiť informovanosť miestnych obyvateľov o turistickej ponuke v regióne,
- vypracovať vernostný systém pre obyvateľov Liptova, ktorý bude motivovať miestnych spoznávať zaujímavosti vlastného regiónu.

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	Počet prenocovaní v ubytovacích zariadeniach regiónu Liptov za rok
Voliteľné	- Počet domácich návštevníkov v ubytovacích zariadeniach regiónu Liptov za rok - Počet zahraničných návštevníkov v ubytovacích zariadeniach regiónu Liptov za rok - Schválenie stratégie udržateľného cestovného ruchu - Vybudovaný celoročný integrovaný dopravný systém orientovaný na prepravu turistov medzi jednotlivými turistickými bodmi záujmu

Špecifický cieľ 5.5**Budovať a podporovať miestne, regionálne, nadregionálne, cezhraničné a medzinárodné partnerstvá**

Východisková situácia: V regióne Liptov by mala po vzore a s využitím skúseností spôsobu organizovania sa v odvetví cestovného ruchu (OOCR – Oblastná organizácia cestovného ruchu) a v rozvoji vidieka (MAS – Miestna akčná skupina) nastať významná zmena v oblasti vytvárania integrovaného systému územnej spolupráce, najmä podporou a angažovaním aktívnych komunít, budovaním projektových partnerstiev, zlepšením koordinácie medzi inštitúciami verejnej správy, inštitúciami celoživotného vzdelávania a poradenstva, strednými odbornými školami, inštitúciami vysokoškolského vzdelávania, inštitúciami vedy, výskumu a inovácií, podnikateľskými subjektmi a subjektmi neziskového sektora na vytvorenie územného partnerstva pre udržateľný rozvoj regiónu. Príležitosťou na posilnenie udržateľného rozvoja je využitie jeho strategickej polohy pre posilňovanie cezhraničnej spolupráce s Poľskom a Českou republikou, zapájanie sa do medzinárodných iniciatív a projektových spoluprác, ako aj prehlbovanie medzinárodných spoluprác v oblastiach posilňujúcich udržateľný rozvoj.

Súčasťou systému územnej spolupráce by malo byť vytváranie a udržanie zdieľaných kapacít pre riadenie regionálneho a miestneho rozvoja so špecializáciou pre všetky sféry sociálneho a hospodárskeho života regiónu vrátane environmentálnych výziev a spoločného spravovania krajiny.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenie	
5.5.1	Posilňovať miestnu a regionálnu spoluprácu aktérov územnej spolupráce
5.5.2	Posilňovať nadregionálnu, cezhraničnú a medzinárodnú spoluprácu aktérov územnej spolupráce

Poznámka: Opatrenie 5.5.1 sa týka Strategicko-programovej časti pre IÚS UMR Liptov 2030.

Opatrenie 5.5.1**Posilňovať miestnu a regionálnu spoluprácu aktérov územnej spolupráce**

- vytvoriť a udržať zdieľané kapacity pre riadenie regionálneho a miestneho rozvoja na území UMR Liptov,
- podporovať systém spolupráce a transferu know-how pre zavádzanie inovácií vrátane sociálnych inovácií do regionálneho rozvoja a tvorby politík,
- podporovať vznik klastrov, záujmových združení a sieťovania na miestnej a regionálnej úrovni,
- podporovať existujúce miestne záujmové združenia (MAS, OOCR, mikroregióny a i.),
- pravidelne organizovať územné a tematické stretnutia aktérov územnej spolupráce v rámci kľúčových sektorov regionálneho rozvoja.

Opatrenie 5.5.2**Posilňovať nadregionálnu, cezhraničnú a medzinárodnú spoluprácu aktérov územnej spolupráce**

- posilniť kapacity územnej a záujmovej samosprávy pre medzinárodnú spoluprácu,
- podporovať vznik klastrov, záujmových združení a sieťovania na nadregionálnej a medzinárodnej úrovni,
- podporovať prioritné a kľúčové rozvojové projekty a iniciatívy cezhraničnej spolupráce s Poľskou republikou a Českou republikou,

- aktívne vyhľadávať cezhraničných a medzinárodných projektových partnerov pre aktérov územnej spolupráce a organizovať s nimi pracovné stretnutia,
- byť aktívni v účasti na cezhraničných a medzinárodných odborných podujatiach k prenosu know-how a skúseností zo zahraničia do regiónu,
- podporovať spoluprácu s členskými krajinami Karpatského dohovoru (aktivity v rámci jednotlivých protokolov) v kontexte podpory budúcej európskej makroregionálnej stratégie pre karpatský región.

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	• Počet nových medzisektorových partnerstiev na miestnej, regionálnej, cezhraničnej a medzinárodnej územnej spolupráci v regióne Liptov
Voliteľné	• Počet aktérov, ktorí sú súčasťou partnerstiev územnej spolupráce • Počet zrealizovaných podujatí s regionálnymi partnermi • Počet projektov realizovaných s regionálnymi partnermi • Počet nových medzinárodných partnerstiev • Počet realizovaných medzinárodných podujatí • Počet cezhraničných projektov